

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

Rizikové chování na Internetu – Kyberšikana Risk Behaviour on the Internet — Cyberbullying

Bakalářská práce: 11–FP–KSS-4023

Autor:

Podpis:

Monika Pelcová

Vítězná 313

468 41 Tanvald

Vedoucí práce:

RNDr. Pavel Pešat, Ph.D.

Počet

stran	Grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
57	5	0	10	24	2

V Liberci dne: 21. 4. 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Rizikové chování na Internetu – Kyberšikana
Jméno a příjmení autora: Monika Pelcová
Osobní číslo: P09000081

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 23. 04. 2012

Monika Pelcová

Poděkování

Zejména bych chtěla vyjádřit poděkování vedoucímu práce panu RNDr. Pavlu Pešatovi, Ph.D. za jeho náměty, trpělivost, cenné rady, věnovaný čas a rovněž za kritické, ale konstruktivní připomínky.

Tímto bych chtěla velmi poděkovat Mgr. Jaroslavu Jeřábkoví, Bc. Jindřichu Hlavatému, kteří mi pomáhali při přípravě a zpracování této bakalářské práce.

Dále tímto děkuji svému synovi za podporu a trpělivost.

ABSTRAKT

Počítače, mobilní telefony a vše co se týká ICT technologií, to vše ovlivňuje život každého z nás a přináší nám mnohá ulehčení při práci, při komunikaci, ale i při pobavení ve volném čase. ICT mají však i druhou stranu, která je negativní a toto negativum je tématem bakalářské práce – kyberšikana. Kyberšikana je výrazným fenoménem současné doby, její projevy, šíření a následky mají dopad na celou společnost. Práce je rozdělena do dvou hlavních částí, přičemž první část je teoretická a druhá část je praktická.

V teoretické části jsou vymezeny pojmy jako je kyberšikana, šikana, která úzce souvisí s kyberšikanou, dále popisuje formy, projevy a dopady na oběť. V této části je rovněž popsáno, kde hledat pomoc, jak reagovat na útočníka. Závěrečná část teoretické části je věnována prevenci kyberšikany a zákonné legislativě.

Praktická část analyzuje za pomoci anonymních písemných dotazníků výskyt prelevanci kyberšikany u žáků druhého stupně základních škol a středních škol v okrese Jablonec nad Nisou. Do tohoto projektu bylo zapojeno 5 základních škol a 3 střední školy. Celkově bylo osloveno 100 respondentů.

Klíčová slova: Šikana, kyberšikana, agresivita, agresor, oběť, prevence

ABSTRACT

Computers, mobile phones and everything related to ICT technology, all this affects the lives of each of us and brings us a lot of relief work, to communicate, but also in the amusement leisure. ICT have the other side which is negative. of ICT, but is negative. This negative aspect – cyberbullying – is the topic of the thesis. Cyberbullying is a significant phenomenon of the present time, its symptoms, spread and consequences have an impact on society. The work is divided into two main parts, the first part is theoretical and the second part is practical.

In the theoretical part, there are defined terms such as cyberbullying, bullying, which is closely related to cyberbullying, describes forms, manifestations and effects on the victim. This section also describes where to find help, how to respond to the attacker. The final part of the theoretical part is devoted to the prevention of cyberbullying and statutory legislation.

Practical part analyzes prevalence incidence of cyberbullying of pupils in primary schools and students high schools in the district in of Jablonec nad Nisou. The research method used is anonymous written questionnaire. The project involved a 5 elementary schools and 3 high schools. Overall, 100 respondents were interviewed.

Keywords: Bullying, cyberbullying, agressor, aggressiveness, victim, prevention

OBSAH:

ÚVOD	9
1 POJEM ŠIKAN A KYBERŠIKANA	11
2 Druhy kyberšikany	15
3 Šíření kyberšikany	17
3.1 Útok je pro útočníka snadný	17
3.2 Chování lidí ve virtuálním prostředí a míra vlastní zodpovědnosti a ochrany	19
3.3 Masivní využívání internetu	20
3.4 Rychlý vývoj ICT a malá prevence	21
3.5 Chování a posunování hranic v komunikaci	22
4 Projevy kyberšikany	24
4.1 Kyberšikana ve škole a vliv vývojové psychologie na věk agresora a oběti	25
4.2 Období dospívání	27
5 Kyberšikana a zákony – legislativa	29
6 Ochrana před kyberšikanou	33
6.1 Co dělat, když se jedinec stane terčem kyberšikany?	34
6.2 Hledání informací a pomoci	35
6.2.1 Projekt minimalizace šikany	35
6.2.2 Internet Helpline – pomoc ONLINE	36
6.2.3 Projekt E- Bezpečí	36
6.2.4 Národní centrum bezpečnějšího internetu – SAFER INTERNET	37
6.2.5 Úřad pro ochranu osobních údajů	38
6.2.6 Poradenská linka pro pedagogy	39
6.2.7 Policie České republiky	39
7 Kazuistika	40
8 Výzkum problematiky kyberšikany	41
8.1 Modifikovaný Olweusův dotazník	41
8.2 Specifikace výzkumného vzorku	41
8.3 Zjištěné formy kyberšikany	42
8.4 Velikost skupiny agresorů	44
8.5 Komu se oběti svěřují	45
8.6 Vztah ke kyberšikaně	47

8.7	Pocity agresora	48
8.8	Doba působení šikany	50
9	Závěr	53
	Literatura	55
	PŘÍLOHY	57
9	Písemný dotazník na téma kyberšikana a šikana.....	57
10	Výsledné tabulky vyplývající z dotazníků	64

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá kyberšikanou, jejími projevy a prevencí. Problém kyberšikany je stále se rozšiřujícím fenoménem a je v současné době velkou hrozbou pro moderní společnost. Povinností každého je být nápomocen při prevenci této elektronické hrozby.

Kyberšikana je nový fenomén dnešní technické doby, který vznikl s masivním příchodem komunikačních prostředků v podobě mobilních telefonů, internetu a následně sociálních sítí. S lehkou nadsázkou by se dala označit jako „nemoc moderní doby“, která se šíří jako virus chřipky, mnohdy dokonce ještě mnohem rychleji. Pojem kyberšikana lze nazvat též jako nové dítě od psychické šikany, ze které se vyvinula příchodem telekomunikačních technologií.

Pojem kyberšikana je dnes téměř na každodenním pořádku, ale ne všichni vědí, co se pod tímto pojmem opravdu skrývá.

Kyberšikana má velké množství definicí, všechny však mají společný základ, a to, že kyberšikana je nevhodné chování a jednání ať psychické či fyzické, které je přenášeno masivním způsobem přes internet či mobilní telefony, tato forma je spjatá s klasickou šikanou.

Žijeme v technické době, kdy počítač a přístup k internetu dnes má každá rodina, a to i sociálně slabší. Je to vymoženost dnešní hektické doby, která je dále spojena s enormním množstvím a rozmachem a vstupem elektronických přístrojů do všech sfér života společnosti. K tomu se ve všech sférách života společnosti začíná projevovat potřeba vzájemného propojení prostřednictvím počítačových sítí a internetu. S tím souvisí i rozmach mobilních telefonů, které dnes již mají standardně i zabudovaný fotoaparát a rovněž i přístup k internetu. Každý žák navštěvující druhý stupeň ZŠ nebo střední školu jej vlastní (dnes již i žáci v prvních třídách základních škol) a nosí sebou do školy. Je nutné konstatovat, že v mnoha případech nám moderní technika život ulehčí a pomůže nám, ale každý z nás musí vědět, že takovýto rozmach

techniky a propojení nese i rizika, a to nejen v podobě orwellovské reality, ale navíc i v takové podobě, kdy se nevhodným používáním může taková věc změnit i ve zbraň.

Zbraň v podobě např. „black out“, která může ochromit a způsobit škody celé společnosti, anebo alespoň její části (vyřazením elektrických sítí dojde k významnému omezení života společnosti na určitém území, napadením a vyřazením bezpečnostních prvků jaderné elektrárny může dojít i k jaderné katastrofě). „Black out“ je jedním z rizik, jsou však i jiné rizika a hrozby, kdy změnou techniky ve zbraň dochází k napadení a ohrožení integrity člověka.

Podobně zbraň v podobě sociálních sítí, internetu a mobilních telefonů (dále jen ICT), neničí v prvopočátku fyzicky, ale později svou oběť psychicky zničí a naruší rovnováhu, a to nejenom osoby, které se to konkrétně týká, ale i osob nejbližších k danému člověku.

Pokrok lidského vývoje nese mnohá vylepšení, novinky, ve kterých se člověk musí rychle orientovat, neboť novinka je v okamžiku vytlačena další novinkou. Ztrácí se pocit lidskosti a celistvosti a společnost je gigantickými firmami, které vyvíjí systém ICT nucena používat jejich výrobky. Lidská populace se postupně stala zcela konzumní, a kdo dnes nemá mobilní telefon, počítač s připojením na internet je společensky vyřazen. Tento jev se bohužel týká i dětí, kterým posouvá „dětství“ do oblasti virtuálního života. Dnešní hektická doba pro samotné rodiče je i leckdy východiskem a povolí svému dítěti počítač jen proto, aby se mu nemuseli věnovat, protože sami jsou běžným životem natolik zaneprázdněni, že už nemají čas a mnohdy ani chuť se ve volném čase věnovat dětem.

Tato bakalářská práce má za cíl zmapovat penetraci žáků druhých stupňů základních škol a středních škol projevy kyberšikany a zjistit, jaké skupiny žáků jsou nejvíce ohroženy dopady kyberšikany.

1 POJEM ŠIKANA A KYBERŠIKANA

Šikana je celospolečenským problémem vyskytujícím se ve všech oblastech lidského života (rodina, škola, zaměstnání atd.). Jedním z nejproblematictějších projevů šikany je však zřejmě šikana mezi dětmi ve školách. Zde se šikana objevuje u stále mladších dětí a není výjimkou, že se již objevuje na prvních stupních základních škol.

Kyberšikana je forma šikany, která je přenesena do mediální podoby. Tento pojem má mnoho definic, které jsou popsány níže.

„Jak tedy vypadá chování označované jako šikanování: Hlavní vnější rysy lze popsat následovně: Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.“ (Kolář 2011, s. 32).

Šikana (anglicky bullying) označuje fyzické i psychické omezování či týrání jedince v kolektivu. Dochází k ní ve všech skupinách věkových i sociálních. Setkat se s ní můžeme v jakémkoliv typu škol a školských zařízeních, v armádě, sportovním klubu, ve vězení, ale i v rodině (zaměřena na neoblíbené dítě) či v zaměstnání (podle toho, zda je původcem kolega či nadřízený, mluvíme o mobbingu nebo bossingu). (WIKIPEDIA 2012, šikana).

„Šikana je speciální forma agrese a výrazně negativní společenský fenomén. Je to deformace mezilidských vztahů s dlouhodobými následky a s možným přesmykem – šikanovaný se časem stává šikanujícím (hlavně v internátě a na vojně).“ (Malá in Pavlovský 2009, s. 120).

Šikana se projevuje mnoha způsoby, její podstatou však je, že šikanující (agresor) má nad šikanovaným (obětí) převahu (fyzickou, početní, psychickou). Lze tedy konstatovat, že šikanou je omezování slabších silnějšími. Dopadem šikany je, že si její důsledky agresor i oběť odnášejí do dalšího života. Toto je velkým problémem zejména u dětí. Nejhorší dopad má šikana na oběť.

Kyberšikana (též kybernetická šikana, počítačová šikana či cyberbullying) je druh šikany, který využívá elektronické prostředky, jako jsou mobilní telefony, e-maily, pagery, internet, blogy a podobně (WIKIPEDIA 2012, šikana).

Kyberšikanu (cyberbullying) definujeme jako zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně vyvést z rovnováhy. Je to tedy jedna z forem šikany (E-Bezpečí 2009).

Kyberšikana je „vlastní dítě“ psychického šikanování. Je to moderní způsob psychického týrání. Kyberšikana, z anglického cyber bullying, je opakované násilné chování prostřednictvím moderních komunikačních technologií, především internetu a mobilu (Kolář 2010, s. 6).

Kyberšikana má stejnou podstatu jako přímá, psychická šikana, je to záměrné a opakované psychické násilí včetně symbolické agrese. Tyhle formy nepůsobí šrámy ani modřiny, neteče při nich krev, ale působí „pouze“ psychická traumata, zranění, která nejsou vidět, ale jsou dlouhodobá a těžce se léčí. Klasická psychická šikana a kyberšikana rozleptávají identitu oběti, která se cítí opuštěná, ponížená a bezvýznamná. (Kolář 2010, s. 6).

V této problematice, jako v jakékoli jiné nesmíme opomenout na vymezení jednotlivých pojmů, v tomto případě jde o pojmy, kdo je agresor, sekundární útočník a oběť.

Agresor je ten, který úmyslně ubližuje druhým, týrá a zotročuje ostatní.

Agresor využívá své mocenské převahy nad obětí. Na rozdíl od běžné šikany se zde často jedná o „technologickou“ převahu, agresor ovládá ICT technologie lépe než oběť, která se pak nemůže napadení bránit (Pešat 2011, s. 35).

Sekundární útočníci, jsou to ti, kteří se přímo kyberšikany neúčastní, ale jsou její součástí, neboť jsou to ti, co dále rozesílají kompromitující materiál. Mohou to být přihlížející nebo šířitelé kyberšikany a znásobují dopad útoku na oběť. Tvoří velkou masu v internetovém světě a napomáhají šíření „viru“ kyberšikany.

„Původcem se může stát každý, kdo má potřebné znalosti informačních a komunikačních technologií“. (Krejčí, s.11/72).

Oběť – obětí šikany nebo kyberšikany se může stát prakticky kdokoliv. Může jí být osoba nějakým způsobem handicapovaná. Nejjednodušší a nejlogičtější riziko spočívá v tělesné slabosti a neobratnosti oběti při fyzickém střetnutí.

*Stejně jako je tomu u původců kyberšikany ani u jejich obětí **nezáleží na věku, pohlaví, fyzické síle, postavení v sociální skupině či úspěšnosti ve společnosti.*** (Krejčí. s. 12/72).

Odhlédneme-li od ostatních skupin, lze konstatovat, že je velmi důležité řešit problematiku šikany právě již u dětí ve školách. Eliminací projevů šikany již v této skupině lze docílit i snížení projevů šikany ve věku pozdějším, neboť dojde i k alespoň částečné eliminaci predispozic agresora i oběti. Je často smutným faktem, že z obětí se postupem času stávají agresori, kteří svou vlastní negativní zkušenost následně přenášejí na slabší jedince.

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupin žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti. (Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy).

K účinnému boji se šikanou je nejprve nezbytné vymezit znaky a projevy šikany, tak aby bylo jednoznačně určitelné, které chování lze považovat za šikanu, a které nikoliv.

2 Druhy kyberšikany

Cyberstalking je formou kyberšikany spočívající v pronásledování, opakovaném a neustálém obtěžování a ponižování s prvky zastrašování či výhrůžek. Zpravidla je cyberstalking veden prostřednictvím mobilních telefonů či sociálních sítí.

Denigration je formou kyberšikany spočívající v pomlouvání a ponižování, rozesílání lživých informací a drbů s cílem poškodit pověst oběti nebo její vztahy.

Flaming je formou kyberšikany nazývaný jako „nářez“. Spočívá v provokování a napadání, internetových diskuzích, ve kterých je obsažen agresivní a útočný jazyk. Flaming je realizován formou internetové diskuze a zpráv.

Harassment je formou kyberšikany spočívající v obtěžování, zasílání opakovaně urážlivých, útočných nebo také nevyžádaných zpráv.

Impersonation (předstírání) je formou kyberšikany spočívající v zasílání komentářů a různých materiálů pod cizím jménem. Rovněž se jedná o vytvoření falešného profilu např. v sociální síti.

Outing (prozrazení) je formou kyberšikany spočívající ve sdělování cizích informací, citlivých informací a tajemství, a to bez souhlasu dotyčné osoby tedy oběti.

Trickery (podvod) je formou kyberšikany, při které se útočník snaží, aby oběť o sobě prozradila tajemství nebo uvedla citlivé informace. Tyto informace, které jsou tajemstvím oběti jsou následně útočníkem uveřejněny na internetu.

Exclusion (vyloučení) je formou kyberšikany, při které jde o záměrné vyloučení oběti z online skupiny nebo-li z virtuální komunity.

Sexting je formou kyberšikany spočívající v rozesílání obrazových zpráv nebo videa se sexuální tematikou a to přes mobilní telefony či sociální sítě.

Happy slapping je formou kyberšikany, při které jde o náhodné nebo domluvené fyzické napadení oběti, které je natočeno na video. Video je útočníkem následně umístěno na internet.

V podstatě lze uvést, že mnoha případech se pojí několik druhů kyberšikany s vydíráním. V těchto případech je obvykle oběti vyhrožováno uveřejněním kompromitujícího materiálu na internet. *„Jednotlivé formy kyberšikany se odlišují zejména technikami provedení útoku: společným zastřešujícím rysem je ovšem úmyslné napadení oběti s cílem jí ublížit.“* (Pešat 2011, s. 37).

3 Šíření kyberšikany

Díky počítačovému rozmachu má kyberšikana pro řadu pachatelů oproti tradiční šikaně řadu výhod. Šikovný a počítačově zdatný pachatel je jen těžko polapitelný (některé zákony a rozhodnutí soudů, včetně soudu ústavního tomu „nahrávají“), postižení (podobně jako u tradiční šikany) nemají příliš velkou tendenci si stěžovat a zveřejňovat tak své ponížení. Internetový svět navíc smazává rozdíly jak ve fyzické síle či sociálním postavením ve skupině, tak i v gendru. Otevírají se tedy možnosti a uplatnění i těm, kteří nemají v reálném světě žádné přátele a tudíž si nemohou utvořit partu, s níž by terorizovali okolí, nemají dost fyzické síly, odvahy a prestiže, aby oběť terorizovali v reálném světě. Kyberšikana se navíc může týkat všech věkových skupin. „Jednotlivé systémy komunitních a sociálních sítí umožňují sdílení obsahu všem a proto není problém pro kohokoliv s nekalými úmysly, aby umisťoval jakýkoliv obsah, který oběť poníží, či znemožní.“ (E-BEZPEČÍ 2009).

Je několik důvodů, proč se kyberšikana tak rychle rozšiřuje a „zamožuje“ naši společnost. Jedná se zejména o následující body:

- útok je pro útočníka snadný,
- chování lidí ve virtuálním prostředí a míra vlastní zodpovědnosti a ochrany,
- masivní využívání internetu,
- rychlý vývoj ICT a malá prevence,
- chování a posunování hranic v komunikaci.

3.1 Útok je pro útočníka snadný

Útok je pro útočníka snadný a to proto, že díky velké anonymitě se vytrácí přirozený strach, který jinak člověk má, když provede něco nezákonného či špatného. Rovněž identifikace útočníka je značně ztížená např. díky smyšleným informacím, změnou blogu či založením nové adresy. Rovněž ve většině případů útočník používá přezdívku, tj. je schován pod „nickem“ a

tají tak svou pravou identitu. Tím jak je útočník v anonymitě, tím se může stát agresivnější, je téměř nepolapitelný a má tendence formu útoku stupňovat více než v reálném životě.

Dostupnost moderních ICT je dnes téměř neomezená a lehce dostupná viz tabulka.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Domácnosti s vlastním osobním počítačem	1,8	2,5	3,5	4,4	5,1	5,2	6,7	8,0	11,0	13,1	14,7	17,9	21,1	24,2	28,4	29,2	30,0	35,7	39,6	47,7	54,2	59,3
<i>podle postavení osoby v čele domácnosti</i>																						
zaměstnanců celkem	.	3,2	4,6	5,8	6,7	6,9	9,0	10,9	14,5	18,0	21,0	25,2	29,6	33,8	38,9	44,5	46,0	54,0	59,7	67,8	.	.
důchodců bez ekonomicky aktivních členů	.	0,0	0,0	0,3	0,5	0,4	0,6	0,8	0,8	0,8	1,0	1,5	1,9	2,2	2,4	3,4	5,0	9,8	13,8	14,6	.	.
<i>podle počtu nezaopatřených dětí</i>																						
domácnosti bez dětí	.	0,8	1,0	1,2	1,6	2,2	2,1	3,0	4,6	5,2	5,7	7,0	8,5	9,9	12,0	14,5	18,6	23,8	31,4	39,0	45,3	49,9
domácnosti s dětmi celkem	.	4,3	6,4	8,2	9,7	9,1	12,9	14,7	18,9	23,5	27,0	32,6	38,0	43,0	50,5	57,1	60,1	61,5	63,0	73,5	81,2	84,8
<i>v tom s počtem dětí</i>																						
1	.	3,0	5,0	7,5	7,8	7,8	11,9	13,6	15,9	18,2	22,1	27,3	33,2	37,2	44,3	51,5	54,8	66,1	73,1	81,0	.	.
2	.	4,9	7,6	8,2	10,6	10,8	14,1	15,2	21,7	27,9	30,9	36,9	42,1	48,3	54,9	61,3	64,9	73,2	77,5	82,5	.	.
3 a více	.	5,7	5,9	10,6	12,0	6,1	11,6	16,5	18,1	24,2	29,2	34,7	39,6	44,5	55,9	61,4	60,3	67,1	77,6	86,6	.	.
<i>podle věku osoby v čele domácnosti</i>																						
do 29 let	.	2,6	2,4	4,5	5,1	8,1	5,3	5,5	9,0	8,6	11,8	12,4	15,2	22,5	29,2	35,3	43,1	48,6	56,9	68,1	.	.
30 - 39 let	.	4,0	6,3	8,8	8,1	7,3	10,1	11,5	14,7	17,4	19,7	26,8	31,6	34,2	41,6	48,6	50,7	57,5	63,7	73,4	.	.
40- 49 let	.	4,4	5,9	5,5	9,0	8,1	12,6	16,2	21,8	27,1	31,9	35,6	41,1	47,5	53,4	58,8	57,7	67,7	72,8	79,5	.	.
50 - 59 let	.	1,1	2,0	3,1	4,2	4,8	6,8	7,8	11,7	14,2	12,9	16,8	19,8	22,4	26,3	31,2	34,7	41,7	46,2	55,4	.	.
60 - 69 let	.	0,4	0,3	0,6	1,0	1,4	1,3	1,6	1,5	1,3	2,6	3,2	3,9	5,6	8,0	10,3	12,3	22,7	29,7	32,3	.	.
70 a více let	.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4	0,5	1,1	0,9	2,1	2,0	2,6	3,0	4,5	6,2	6,9	7,4	.	.
Počet osobních počítačů na 100 domácností	1,8	2,5	3,5	4,4	5,2	5,3	7,2	8,5	11,5	13,6	17,5	21,4	25,2	28,4	34,2	39,7	41,9	48,6	55,6	63,9	.	.
Domácnosti s připojením k internetu	5,8	7,9	11,0	12,4	19,1	26,7	32,0	41,7	49,2	56,0
<i>podle postavení osoby v čele domácnosti</i>																						
zaměstnanců celkem	6,6	9,3	13,4	15,8	21,5	29,5	40,2	53,9	.	.
důchodců bez ekonomicky aktivních členů	2,2	2,7	2,9	2,4	4,3	4,1	7,4	7,0	.	.
<i>podle počtu nezaopatřených dětí</i>																						
domácnosti bez dětí	2,9	4,0	5,1	5,6	9,1	12,1	25,5	34,6	41,0	47,2
domácnosti s dětmi celkem	9,7	13,1	19,1	21,5	30,0	40,3	50,4	62,6	74,4	79,8
<i>v tom s počtem dětí</i>																						
1	8,4	11,6	17,3	17,5	23,3	36,8	49,6	67,8	.	.
2	10,5	13,9	19,8	24,0	34,8	42,2	55,3	69,7	.	.
3 a více	11,3	16,2	23,2	27,1	38,2	48,9	64,6	79,2	.	.
<i>podle věku osoby v čele domácnosti</i>																						
do 29 let	7,1	9,3	11,3	11,4	17,8	23,8	33,1	54,4	.	.
30 - 39 let	7,3	9,2	15,3	16,6	23,5	30,8	42,4	59,0	.	.
40- 49 let	9,5	13,7	19,7	22,7	30,8	41,5	51,9	65,6	.	.
50 - 59 let	4,8	7,8	9,8	12,3	16,5	22,8	30,6	41,9	.	.
60 - 69 let	2,7	2,9	5,0	5,2	6,4	12,3	17,5	19,8	.	.
70 a více let	2,5	3,0	2,2	2,3	4,5	2,0	3,5	4,9	.	.

(podíl z počtu domácností příslušné skupiny v %), Zdroj: Statistika rodinných účtů – Český statistický úřad

Tabulka 1: Počítač a internet v českých domácnostech

Díky masivnímu rozšíření zařízení připojených k síti internet (počítače, mobilní telefony, tablety...) je možné velké množství připojení lidí najednou. Útočník tedy může provést rozeslání informací kdekoli, kdykoli a na kdekoho během krátkého okamžiku. Pokud má oběť zapnutý počítač, mobil bude online na chatu, útok je okamžitý, a i když se oběť odpojí, stále je tu ohrožení a útok přetrvává, nezmizí.

3.2 Chování lidí ve virtuálním prostředí a míra vlastní zodpovědnosti a ochrany

Ochrana oběti kyberšikany na internetu však možná je, jen se na ní nesmí zapomínat. Komunikace a důvěřivost na sociálních sítích a ve virtuálním světě je pro většinu lidí únikem. Únikem před sebou samými, únikem před realitou každodenního života, před problémy, které místo, aby se řešily, tak jsou přehlíženy nebo úplně vypouštěny. Virtuální život v té chvíli může nabídnout více, je plný her, přátel, porozumění a idejí. Lidé v tomto virtuálním životě ideální, přesně takí jaký vždy chtěli být. Mají velkou důvěru v sebe, ale i v okolí a tím se stávají zranitelnějšími a bohužel i napadnutelnějšími.

V komunikaci k ostatním jsou lidé odvážnější, sebejistí, probírají často citlivá témata, která však druzí mohou zneužít a tím je „dostat, kam budou chtít“, neboť svou naivitou ztrácí pud sebeobrany a realistického myšlení. Ve virtuálním světě se nekomunikuje tváří v tvář, požívají se jiná pravidla a jiné prostředky, nedokáží se vnímat nuance, gesta, nadsázka, ironie apod. jako je tomu v řeči mluvené. Osobní informace, které často o sobě lidé ve virtuálním světě, tedy svém vlastním virtuálním životě, podávají, jsou velmi odvážné a vzhledem k tomu, že pro většinu lidí se virtuální svět stává zrcadlem jejich života v reálném světě, jsou tyto informace skutečné a neodosobněné. Lidé pak nedomyslí svou ochranu, informace a fotografie, které vyvěšují na různé portály a sociální sítě jsou bez cenzur, často velmi soukromé. Tím je agresorovi často jimi samými poskytnuta zbraň, kterou on využije.

Lidé si jen málo uvědomují, že publikovanou informaci je obtížné z internetu odstranit (např. správce sociální sítě může odstranit ponižující fotografii z konkrétní stránky, ale nemůže ji odstranit z počítačů uživatelů, kteří si fotografii stáhli – tito uživatelé ji mohou dále nekontrolovaně rozšiřovat). (Krejčí, s.7/72, 8/72)

3.3 Masivní využívání internetu

Informační a komunikační technologie (ICT) prodělaly během krátké doby velký vzestup, jsou všude kolem nás a prostupují každodenním životem každého z nás. V současné době je i moderní trend mít neustále nový, lepší mobilní telefon, výkonnější a rychlejší počítač a rychlejší připojení na Internet. Připojení k sociální síti, internetovému portálu nebo k e-mailu je otázkou pár sekund.

V dnešním orwellovském světě ICT určují, kdo jsme a kým máme být, společnost se necháváme ICT ovlivňovat. Připojit se k internetu lze dnes snad úplně všude. Být součástí virtuální komunikace se v dnešní době považuje za nutnost, neboť usnadňuje a ulehčuje věci související s běžnou komunikací „na přímo“. Hektická doba nutí být neustále na příjmu, ať jsme, kde jsme. Svět v tomto prostředí pozbývá hranice mezi státy v tradičním smyslu. Osobní setkávání se omezuje na minimum, kromě pracovního či školního procesu.

Na druhou stranu jsou díky rozvoji virtuálního prostředí získávány možnosti spojení s kolegy, kteří nemusí být nutně na stejném pracovišti, (např. lékaři, kteří mohou prostřednictvím rychlých datových přenosů konzultovat on-line složitou operaci apod.). Sociální sítě, e-mail, sítě přenosu zpráv umožňují „setkání“ a výměnu informací s přáteli, příbuznými a dalšími osobami, které by dříve bylo nutné realizovat formou návštěvy či odeslání fotografie poštou.

Virtuální život by se dal zařadit mezi drogy, kdy častějším používáním vzniká závislost. Virtuální komunikace dále ztěžuje komunikaci v reálném životě, kde se klade důraz na kompromisy, které ve virtuálním nejsou. To jak

jsou ICT propracované a využívané masou lidí dochází k rozesílání diskriminujících materiálů neomezenou rychlostí. Lidem, kterým přijde taková informace to vědomě, či nevědomě rozesílají dál. Stávají se sekundárními útočníky. Je důležité si uvědomit, že pokud zveřejním nějaký materiál, často jej nelze změnit, odstranit či smazat, a tím ztrácíme kontrolu nad dalším šířením.

3.4 Rychlý vývoj ICT a malá prevence

Jak již bylo uvedeno, vývoj informačních a komunikačních technologií jde mílovými kroky vpřed. Sotva se člověk s něčím naučí pracovat, vývoj přinesen do jeho života další nový výrobek a jde to tak stále dokola.

Obečně platí, že schopnost přizpůsobovat se novým technologiím ječ bližší dětem než dospělým, neboť objevování je nedílnou součástí jejich života. Děti se s novinkami virtuálního světa seznamují rychleji než dospělí, kteří mají svůj čas vázaný na jiné aktivity a na ono objevování jim už tolik času a energie nezbývá. (Krejčí, s.10/72)

Nastupující mladé generace jsou mnohdy schopni, díky době ve které vyrůstají, ovládat nové technologie a přístroje rychleji než dospělí. Hektická doba, zvyšující se ceny a neustálý „spěch“ za výdělkem dostatečných finančních částek na pokrytí nejen nezbytných výdajů domácnosti, ale i splnění přání a tužeb být součástí společnosti a nevybočovat, tedy mít také nové „chytré mobilní telefony“ nové výkonné počítače, tablety, notebooky si vybírá svou daň v podobě nedostatku času na prevenci. Stejně tak i nástupy nových služeb a sítí jsou hrozbou prevence, neboť jsou mnohdy řešeny tak, aby své uživatele nabádaly k vyplňování co největšího množství informací o sobě samém, o rodině, zájmech kamarádech. Člověk si tak mnohdy ani neuvědomí, že tyto své osobní informace tak dává k dispozici celému světu.

V rámci prevence, která člověka běžně vede k pravidlům a principům chování v běžném životě (zamykání dveří bytu při odchodu, zamykání automobilu atd.) je oblast prevence v oblasti informačních a komunikačních technologií velmi opomíjenou. Mnozí lidé si ani neuvědomují, že informace, které jsou sdělovány prostřednictvím těchto technologií, sítí, internetu jsou velmi snadno zneužitelné i v reálném životě. Vážná situace, tak je tak řešena až ve chvíli, kdy nastane.

3.5 Chování a posunování hranic v komunikaci

Jak jsou vymoženosti ICT neustále v rychlém vývoji, jakými mediálními prostředky jsou prezentovány a jak negativně ovlivňují chování lidí, to již víme a není to nic neobvyklého a nového. Smutným fenoménem dnešní doby se stává to, co je dnes denně prezentováno v médiích, tedy násilí, agresivita a brutalita. To je každodenně prezentována jako něco normálního; média si tím zvyšují rating za účelem zvýšení zisku. Ve své podstatě je to nemorální a samo o sobě útočí na lidskou podstatu. Na tomto základě lze jen těžko učit dospívající generace etickým normám a hodnotám. Vše co dříve bylo společensky nepřijatelné, se dnes mnohdy stává „normou“.

Jak bylo uvedeno výše, v komunikaci dochází k obrovským posunům. Dnes je již běžné, že u sebe má skoro každý mobilní telefon. Je běžné, že u sebe má skoro každý i více než jeden mobilní telefon. Informační a komunikační technologie smazávají hranice mezi státy v tradičním stylu. Informace (dokument, obrázek, fotografie, video atd.) zveřejněná v jednom okamžiku na Internet, je za pár sekund dostupná po celém světě. Odeslaný e-mail za pár sekund dorazí na druhý konec světa, stejně tak jako zpráva prostřednictvím sociálních sítí.

Přístup k internetu, ve vyspělých státech světa, mají všichni, bez rozdílu pohlaví a věku. Mnohdy, jak již bylo shora uvedeno, mají mobilní telefon s přístupem na Internet již žáci v prvních třídách základních škol. Stejně jako

mají dnes již skoro neomezený přístup k internetu doma z počítačů. Mnohé tyto osoby (a ponejvíce děti) však nejsou dosud natolik vyspělé, aby dokázali pochopit rizika, která s sebou tyto technologie nesou. Mnohdy je nechápu ani dospělí, pouze si uvědomují, jak je to dnes jednoduché, „napsat na facebook, jak plánuji cestu na výlet a kam, na dovolenou, po které se dají z dovolené či výletu fotografie“, ale ve spojení s tím, že tyto informace si může přečíst kdokoliv, tedy i ti, kteří je vyhledávají s cílem jich zneužít. Stejně tak je tomu i u zveřejnění cizích informací, odeslání posměšných zpráv apod.

Všechny tyto průvodní jevy jsou pouze „živnou půdou“ pro projevy, jako jsou právě kyberšikana.

4 Projevy kyberšikany

Kyberšikana jde ruku v ruce se šikanou. Je velmi pravděpodobné, že tam, kde je šikana, tam se zrodí i kyberšikana. Je to vliv, který jeden z druhého profituje. Před šikanou může oběť utéci, schovat se, ale před kyberšikanou nikoli, ta se rozrůstá a je živěná ostatními uživateli internetu, sociálních sítí atd. jako virus zákeřné choroby.

Projevy kyberšikany jsou od dehonestování (ponižování, nadávání, urážení) přes vyhrožování, zastrasování, vydírání či pomlouvání. Dalším způsobem je např. ztrapňování za pomoci falešných profilů v rámci sociálních sítí, blogů či jiných webových stránek.

Za charakteristický rys šikany i kyberšikany je považováno její opakování nebo dlouhodobé působení. (Pešat, s. 35)

Kyberšikana má společně s psychickou šikanou společný rys a to je záměrnost a opakování se děje zahrnující psychické násilí, při kterém neteče krev, nejsou způsobeny modřiny a šrámy, ale způsobují se psychická traumata, která nejsou vidět. Zranění psychiky bývá hluboké a její léčba je často velmi obtížná. Psychika oběti je postupně deptána, oběť se cítí bezvýznamně, opuštěně a ponížene.

Kyberšikana využívá oproti psychické šikaně účinnější zbraně a tím jsou mobilní telefony a internet. Tyto prostředky pronásledují oběť 24 hodin denně a to kdekoli. Zároveň zajišťuje rozsáhlého ba i dokonce světového publika, které se kochá utrpením a ponížením oběti. Anonymita agresora dodává šikanování sílu, která zvyšuje u oběti pocit bezmoci a beznaděje. Oběť neví, před kým se má bránit. I takový jednorázový útok může působit opakovaně, protože oběť má nutkání se na kompromitující materiál dívat opakovaně. Mimo jiné, když agresor vyvěsí dehonestující fotografii anebo informaci na web, tak si s těmito informacemi může dělat kdokoli cokoli.

4.1 *Kyberšikana ve škole a vliv vývojové psychologie na věk agresora a oběti*

Ve školním prostředí, kde se objevuje šikana je velmi blízko k tomu, aby se objevila i kyberšikana. Je to vlivem mobilních telefonů, které má dnes každý žák 2. stupně základní školy. Jedinec či parta svou oběť z pozice agresora rádi nahrávají na své mobilní telefony a tyto nahrávky následně vyvěšují na portály internetu či facebooku. Vliv vývojové psychologie na osobu agresora i oběti je značný, je to vlivem vývojovými fázemi, kterými člověk přirozeně prochází.

Ve věku 6–7 let je nástup do školy pro dítě důležitým mezníkem v jeho životě. Z vývojového hlediska se toto období vyznačuje rozvojem logického myšlení, logických operací a poznávání reality; je to období, kde se opouští od prelogického myšlení, které ovládá nejrůznější pocity a potřeby. Vyznačuje se pílí a snaživostí. Konkrétní logické operace trvají až do věku 11–12 let. Školní věk se vyznačuje poznáváním skutečného světa, ve svém hloubání a zkoumání již dítě vychází ze svých vlastních zkušeností. O pravdivosti svých tvrzení se děti musí neustále přesvědčovat, aby lépe pochopily jejich podstatu. Mladší školní věk a myšlení je konkrétní a realistické, k tomu dětem stačí minulé zkušenost, aby si danou situaci či věc dokázaly představit. Stále si ještě nedokáží představit situace, se kterými se nikdy nesetkaly, pokud něco neexistuje - nepřemýšlí o tom. Realitu přijímají takovou, jaká je. Názory dospělých přijímají bez výhrad a nezpochybňují je, dospělí jsou pro ně nezpochybnitelnou autoritou. Pokud děti tohoto věku mají řešit nějaký problém, se kterým se ještě nesetkaly a nemají s ním zkušenost, použijí spíše primitivnější strategii uvažování; při řešení složitějších úkolů se budou řídit prelogickým intuitivním způsobem myšlení. Paměť se velmi intenzivně rozvíjí v období 6–12 let; zvyšuje se jí kapacita a rychlost paměti. Děti si více pamatují, pokud mohou využít logické souvislosti. Zrání centrální nervové soustavy se projevuje celkovou změnou reaktivity, zvýšením emoční stability a odolností proti zátěži. Děti v tomto období jsou optimistické, dívají se na svět

pozitivním způsobem, jejich emoční ladění bývá vyrovnané a odchylky jsou jasně zapříčiněné, jsou více empatické sami vůči sobě i vůči svému okolí, emoce hodnotí způsobem, jakým by je mohli hodnotit druzí. Své emoce vnitřně více regulují a věří, že dokáží své pocity ovládat a potlačovat je. S tím se rozvíjí i sebehodnotící emoce, dochází k většímu porozumění sebehodnotících emocí, jako je např. pocit viny, hrdosti či zahanbení.

Vývoj autoregulačních mechanismů souvisí s vývojem poznávacích procesů, což ovlivňuje zrání a učení a směřuje od emocionální regulace k vyšší formě, což je vůle a s ní spojené vědomí nutnosti. Vstupem do školy děti prochází socializací, se kterou se doposud nesetkaly, jsou na ně kladeny vyšší požadavky, kdy se musí podřídít nové autoritě – učiteli. Ve škole se vytváří hierarchie, kde školní výkony určují, kam děti budou patřit. Pozice školáka je spojena s přijetím zodpovědnosti za své jednání a nutností nést za ně následky, větším osamostatněním se. Vrstevnická skupina je považována za významný socializační prvek, kde jsou role ceněny za úspěch i neúspěch. Zde se uplatňuje potřeba být uznáváno, akceptováno. Skupina ve středním školním věku dokáže již jednat jako celek, který hájí svá práva oproti druhé skupině. Rodina je pro děti stále důležitým místem bezpečí, je to místo, které jim poskytuje a uspokojuje jejich potřeby. Je to místo, které jim ukáže funkčnost vztahů v rodině a další odraz v chování do budoucna, rodiče jsou formální autoritou, které děti bez výhrad přijímají. Role matky je pevná a nemění se, děti jsou na ní vázány, je pro ně ochránkyně jejich bezpečí a jistoty. Role otce neprochází větší změnou, představuje vyšší autoritu než matka, v pozdějším věku jej děti berou více, pokud jim otec imponuje. Společná autorita rodičů je pro děti důležitější, než pokud je rodič jenom jeden. Na začátku školní docházky jsou děti většinou ve fázi předkonvenční morálky, normy jsou pro ně jednoznačně dané a jsou dané autoritou, která je garantem jejich respektování. Mladší školáci většinou normy interpretují egocentricky ve vztahu k sobě samým, ale již dovedou diferencovat normy a jejich význam podle sociologického kontextu. Školáci se s některými norma-

mi a hodnotami ztotožňují a chovají se v souladu s nimi. Pocit viny se snaží napravit a řídí se morálkou a svědomím. Mají potřebu pozitivního sebehodnocení na základě pozitivního hodnocení. Ke konci středního školního věku se mění postoj k autoritě, významné jsou vrstvy ve skupině, k posunu dochází kolem 10 roku, v tomto věku děti i přestávají žalovat.

Děti v postavení oběti jsou plně podřízeny dospělým, často jsou od nich týrány a zneužívány, takto mohou být poškozeny dvojím způsobem, tím, že ztratí pocit jistoty a bezpečí, a i samotným týráním. Děti v tomto věku se stávají často oběťmi šikany.

Děti v postavení agresora již ve středním školním věku jsou možné určité signály rizika pozdějšího asociálního chování, které se vyznačuje špatným nebo bezohledným chováním ke slabším. Tendence k takovému chování mají děti, které byly ve své rodině v podobné pozici, byly zanedbávány, přehlíženy, s častým fyzickým trestáním. Děti se v takových to případech mohou chovat buď agresivně, nebo naopak jsou plaší.

4.2 Období dospívání

Je to životní dekáda od 10 do 20 let. Jde o období, kdy dochází ke kompletní proměně osobnosti a to ve všech oblastech: psychické, sociální i somatické. Vývoj jedince je dále závislý na společenských, kulturních podmínkách, ze kterých vyplývají očekávání a požadavky společnosti ve vztahu k dospívajícímu. Dospívání je obdobím přehodnocování, hledání, kdy jedinec musí zvládnout vlastní proměnu a dále dosáhnout přijatelného sociálního postavení.

Raná adolescence označovaná též jako pubescence, zahrnuje prvních pět let dospívání. Je to období mezi 11–15 rokem. Toto období se nazývá střední školní věk, kdy se může projevovat určitým posunem v prožívání a chování.

Adolescenti – dospívající se velmi méně stávají obětí týrání nebo zneužívání dospělými, neboť se již nejsou ochotní ve všem podřizovat. Mají dostatek fyzické síly a dokáží se velmi dobře bránit. Adolescent, který je nezralý a má znalost nepříznivé zkušenosti je ovlivnitelný a stává se obětí jak dospělých, tak svých vrstevníků. Pohlavní dozrávání je spojeno se sexuálně motivovaným násilím, přičemž dívky jsou více ohroženy. Vrstevníci jsou oporou, ale mohou se stát i zdrojem rizika, a to především v šikanování či kyberšikaně. Dospívající se mohou stát i oběťmi vlastního jednání.

Toto období se vyznačuje zvýšenou kritičností dosud k respektovaným pravidlům, někdy může docházet i k jejich úplnému odmítnutí či chovat se neochotně. Ve většině adolescenti své problémy spojené s dospíváním bez větších problémů zvládne, ale jedinci, kteří neměli dostatečně příznivé podmínky ke svému vývoji, se mohou začít chovat zcela bez zábran. Problém, který byl důvodem k jejich chování, je např. v týrání, výchovně zanedbávání. Rodiče se nestali pro ně žádnou autoritou a ani škola jim nedala žádný mocenský prostředek, aby jejich chování mohla nějak podstatně ovlivnit. Sklon k asociálnímu chování může mít vliv vrozených dispozic, nebo vlivem odkoukaného chování v rodině a tím způsobit disociální chování, přičemž chlapci k tomuto chování mají větší sklon. Při takovém to jednání často dochází za použití fyzické síly, která v tomto období je velká. U adolescenta může použití násilí a agresivního jednání vyvolat silný adrenalinový zážitek.

5 Kyberšikana a zákony – legislativa

V našem právním systému je pojem kyberšikana stále nezařazen do jednoho specifického právního označení, což ovšem neznamená, že není postižitelná. Mnohé příznaky a projevy kyberšikany lze hodnotit na úrovni přečinů nebo přestupků, které jsou ukotveny v trestním zákoníku nebo zákoně o přestupcích č. 200/1990 Sb. Především se může jednat o následující přečiny podle zákona č. 40/2009 Sb.

§ 144 – Účast na sebevraždě

(1) Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá...

§ 175 – Vydírání

(1) Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo strpěl...

§ 180 – Neoprávněné nakládání s osobními údaji

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, neoprávněně zveřejní, sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si přisvojí osobní údaje, které byly o jiném shromážděné v souvislosti s výkonem veřejné moci, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají...

§ 181 – Poškození cizích práv

(1) Kdo jinému způsobí vážnou újmu na právech tím, že

a) uvede někoho v omyl, nebo

b) využije něčího omylu,...

§ 183 – Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí

(1) Kdo neoprávněně poruší tajemství listiny nebo jiné písemnosti, fotografie, filmu nebo jiného záznamu, počítačových dat anebo jiného dokumentu uchovávaného

v soukromí jiného tím, že je zveřejní, zpřístupní třetí osobě nebo je jiným způsobem použije...

§ 184 – Pomluva

(1) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu...

§ 191 – Šíření pornografie

(1) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem...

§ 192 – Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

(1) Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě...

(2) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, anebo kdo kořistí z takového pornografického díla...

§ 230 – Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací

(1) Kdo překoná bezpečnostní opatření, a tím neoprávněně získá přístup k počítačovému systému nebo k jeho části...

(2) Kdo získá přístup k počítačovému systému nebo k nosiči informací a

- a. neoprávněně užije data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací,*
- b. data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací neoprávněně vymaže nebo jinak zničí, poškodí, změní, potlačí, sníží jejich kvalitu nebo je učiní neupotřebitelnými,*

- c. *padělá nebo pozmění data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací tak, aby byla považována za pravá nebo podle nich bylo jednáno tak, jako by to byla data pravá, bez ohledu na to, zda jsou tato data přímo čitelná a srozumitelná, nebo*
- d. *neoprávněně vloží data do počítačového systému nebo na nosič informací nebo učiní jiný zásah do programového nebo technického vybavení počítače nebo jiného technického zařízení pro zpracování dat...*

§ 352 – Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

- (1)** *Kdo skupině obyvatelů vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu...*

§ 353 – Nebezpečné vyhrožování

- (1)** *Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu...*

§ 354 – Nebezpečné pronásledování

- (1)** *Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že*
- a. *vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,*
 - b. *vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,*
 - c. *vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,*
 - d. *omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo*
 - e. *zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých...*

Zejména poslední z citovaných ustanovení trestního zákoníku se vztahuje na projevy šikany, tedy na tzv. stalking. Toto ustanovení lze pak aplikovat i na cyberstalking.

Pojem kyberšikana je také ukotven v Metodickém pokynu MŠMT č.j. 24 246/2008-6, kde jsou upraveny zásady prevence a řešení kyberšikany.

Dále byl proveden dotaz na oddělení zabývajícím se ICT kriminalitou Služby kriminální policie a vyšetřování Ministerstvu vnitra ČR, kde bylo zjištěno, že v současné době není jednotný systém zavádění přečinů a přestupků do systému policejní databáze – KSÚ. Proto nemůže Policie ČR vést statistiku nápadu protizákonného jednání v oblasti kyberšikany. Vyčlenění těchto dat v uvedených statistikách by bylo možné pouze tehdy, kdyby policejní prezident vydal nový metodický pokyn k této činnosti. V tomto pokynu by byl nařízen jednotný postup pro všechny policisty při vkládání znaků a projevů pro kyberšikanu. Pak by mohla být vytvářena odpovídající položka jmenovitě zahrnující šikanu a kyberšikanu v policejní statistice, kterou by bylo možno následně vyhodnocovat statistickými metodami. (Hlavatý 2011).

6 Ochrana před kyberšikanou

Ochrana před kyberšikanou je důležitá jak ve fázi prevence, tak i ve fázi represe uplatněním zákonů. Musí se o ní neustále mluvit a stále zdůrazňovat, že i internetová komunikace má svá daná pravidla. Školáci a mladí lidé si musí uvědomit, jaký je rozdíl mezi nepřijatelným a přijatelným chováním na internetu a v kyberprostoru. Je nutné stanovit jasná pravidla, za jakých podmínek lze počítače a internet ve školách využívat.

„Tato pravidla by měla být vyvěšena ve společné počítačové učebně pro všechny, kteří daný počítač používají. Než mohou k počítači získat přístup, musejí je podepsat.“

„Je také možné zadat dětem úkol, aby vytvořily spořič obrazovky, který bude všem uživatelům připomínat pravidla chování na počítači a na internetu.“ (Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty, s. 37).

Ochrana před útokem kyberšikany je důležitá, je nutné dodržet několik užitečných postupů:

- 1) Mít respekt k ostatním uživatelům, což znamená, že se budu vždy na sociální síti chovat tak, jak bych chtěl, aby se ostatní chovali ke mně.
- 2) Nedůvěřovat všem – nemohu o sobě říkat úplně vše, čímž se stanu zranitelným. Je důležité vědět, co mohu o sobě uvést, a co sdělovat nemám. Čím více o sobě uvedu, tím více jsem zranitelným a lépe manipulovatelným.
- 3) Nesdělovat citlivé informace – většinou se jedná o osobní údaje, fotografie, hesla apod. Agresory je nejvíce zneužíváno zasílání fotografií se sexuálním či erotickým podtextem. Tyto fotografie jsou vhodným a dostupným materiálem k pozdějšímu vydírání a manipulaci s obětí.

- 4) Seznámit se s pravidly služeb GSM sítí a internetem, neboť vše má svá pravidla. Znalost bezpečného používání napomáhá k předcházení možnému útoku či napadení. Každý si musí uvědomit, co si může dovolit a co je již za hranicemi legálního konání. Důležitou součástí je i to, že musím vědět, na koho se mohu obrátit, když dojde k útokům kyberšikany.
- 5) Znáť rizika související s elektronickou komunikací – pokud budu informován o tom, co je to kyberšikana, jak se mám před ní bránit, jak se projevuje, kde mám hledat pomoc, tak budu mít větší možnost situaci zvládnout bez větší újmy na psychice či na zdraví.

6.1 Co dělat, když se jedinec stane terčem kyberšikany?

Úplná a stoprocentní ochrana před kyberšikanou není možná, pokud nejsme ochotni se zbavit všech vymožeností dnešní doby v podobě mobilního telefonů, blogů či sociálních sítí. Níže uvedené kroky by však měly pomoci při odrazení agresora od dalšího útoku či snížení intenzity útoku a jeho dopadu na oběť.

- 1) *Ukončení komunikace* – nekomunikujte s útočníkem, nesnažte se jej odradit od dalšího útoku je to zbytečné, naopak jeho nátlak ještě zesílí. Pokud se tímto budete řídit, je velká pravděpodobnost, že útočník nebude dlouho v útocích pokračovat.
- 2) *Blokování útočníka* – znepřístupněte mu vaše účty k elektronickým službám a telefonní čísla (změňte své telefonní číslo, změňte svou identitu ve virtuálním světě), tím mu znesnadníte jeho útoky.
- 3) *Identifikace útočníka* – nenápadně, pomalými krůčky zjišťujte identitu útočníka tak, aby o tom nevěděl. Pokuste se identifikovat jeho profil v sociálních sítích, zjistit jeho kontakty.
- 4) *Oznámení útoku* – tím, že útok oznámíte, dojde k tomu, že na celý problém nejste sami. Svěřit se s problémem je první část psychického

boje proti takovému útoku. Navíc problém bude lépe řešen za pomoci druhých s klidnou hlavou a odstupem, přičemž člověk může získat cenné zkušenosti. Oběť si často pokládá otázku, komu se má svěřit? Odpověď zní: každému, komu můžete věřit, blízkým, rodině, spolužákům či pedagogům nebo policii.

Pokud víte o projevech kyberšikany ve svém okolí, nebuďte k tomuto projevu nevšimaví. Pasivita a nevyřčený nesouhlas je stejný, jako byste s celou situací souhlasili, i když tomu tak být nemusí. Nikdy totiž člověk neví, kdy se situace může stát i vám a pomoc okolí je důležitou součástí se znovu zapojit do běžného života.

6.2 Hledání informací a pomoci

Problematikou kyberšikany se zabývají různé instituce a servery, které popisují, čím se zabývají, jakou pomoc nabízejí a kde je lze najít. Vyhledat pomoc v případě útoku kyberšikany je přirovnatelné, jako vyhledat lékařské ošetření, když jsme nemocní. I přes to, že kyberšikana je novodobý fenomén a každý si s ní neví úplně rady je už docela dobře zmapována a začínají fungovat první programy prevence a intervence.

Nesmíme ale zapomínat na to, že nejdůležitější jsou dostatečné znalosti bezpečného chování při využívání informačních a komunikačních technologií.

6.2.1 Projekt minimalizace šikany

Program zaštiťuje občanské sdružení AISIS za finanční spoluúčasti Nadace O2 a odborníka Dr. Michala Koláře. Tento program nabízí systémové a celostátně použitelné řešení problematiky šikanování na školách. Jako cíl si tato organizace klade účinně snížit výskyt šikany a kyberšikany ve školách.

Cílem programu je ukázat cestu, jak účinně snížit výskyt šikany a kyberšikany na škole a nabídnout program k širokému použití na základních a středních školách v celé ČR. (Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty, s. 14).

Projekt Minimalizace šikany spolupracuje s MŠMT a Českou školní inspekcí, vytváří pro školy informační letáky, jsou určeny pro děti a jejich rodiče. Zároveň pro rodiče, děti a vyučující nabízí internetovou poradnu.

Kontakt: www.minimalizacesikany.cz

6.2.2 Internet Helpline – pomoc ONLINE

Linka ONLINE (Internet Helpline) zahájila svou činnost začátkem roku 2007. Cílem je poskytování pomoci dětem i dospívajícím formou sociální a psychologické asistence při práci s internetem. Většinou jsou to případy, kdy děti pociťují ohrožení během prohlížení webových stránek, hraní her, při chatování nebo při obtěžování po mobilním telefonu a jiných komunikačních médiích. Tato linka je zřízena Sdružením Linky bezpečí a je součástí projektu Safer Internet Plus.

Kontakt: www.pomoconline.cz

xchat.centrum.cz/lb/

pomoc@linkabezpeci.cz

Tel: 116 111, 800 155 155

6.2.3 Projekt E- Bezpečí

Projekt se zabývá tvorbou metodických portálů, provozu internetové poradny, problematikou nebezpečné komunikace spojené s používáním ICT. Jedná se o projekt Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Hlavní cíl je ve vzdělávání žáků ZŠ, studentů SŠ a VŠ, policistů, pedagogů a

pracovníků odboru sociálně právní ochrany dětí. V její kompetenci je dále projekt E- Nebezpečí, který je pro učitele, spolupracuje s MŠMT a při vzdělávání policistů za spolupráce Ministerstva vnitra.

Kontakty: www.e-bezpeci.cz
www.napisnam.cz
info@e-bezpeci.cz

6.2.4 Národní centrum bezpečnějšího internetu – SAFER INTERNET

Projekt SAFER INTERNET byl založen v roce 2005, přičemž v roce 2007 byl přejmenován na CZEch Safer Internet COmbined Node. Je to neziskové nevládní sdružení, které má za úkol zvyšovat obecné povědomí v hrozbách při online komunikacích. Dalším úkolem je propagace odpovědného chování na internetu a pomáhat dětem, které se při komunikaci online dostanou do nesnází. Tato organizace dále nabízí vzdělávací semináře, konference a školení v oblasti rizik v užívání internetové komunikace a prevencí před internetovou kriminalitou.

Internetová horká linka – Safer Internet Hotline, bojuje proti ilegálnímu obsahu a tím umožňuje uživatelům České republiky hlásit nelegální obsah, který se především týká dětské pornografie, komerčního a sexuálního zneužívání dětí a tyto informace dále předává příslušným činným orgánům.

Kontakt: www.saferinternet.cz

Uskutečněné aktivity Národního centra bezpečnějšího internetu jsou:

- *Bezpečně online* – jsou to výchovně vzdělávací stránky, které jsou poskytovány dětem, rodičům a vyučujícím. Jsou zde praktické rady a metodické pomůcky použitelné ve výuce. Více informací lze najít na stránkách www.bezpecne-online.cz
- *Linka pomoci* – zajišťuje pomoc dětským obětem internetové kriminality, pokud se nějaké dítě ocitne v situaci, kdy je ohroženo

nebo obtěžováno prostřednictvím internetu, má možnost se obrátit linku pomoci, emailovou poradnu či chat. Cílem linky pomoci je i prevence ohledně rizik při internetové komunikaci. Informace lze nalézt na stránkách www.pomoconline.cz

- *Červené tlačítko* – softwarový nástroj pro hlášení nelegálního obsahu na Internetu. Mezi takový obsah patří zejména obrazový materiál se zneužívanými dětmi (dětská pornografie), pedofilie, obchod s dětmi, dětská prostituce, věkově nepřiměřený obsah, rasismus, xenofobie, výzvy k násilí a nenávisti, šíření drog, a sebepoškozování. Více na stránkách www.cervenetlacitko.cz
- *Horká linka* – kontaktní centrum přijímá hlášení o nezákonném obsahu na internetu a to prostřednictvím webového formuláře, kde se tyto situace jako jsou: obrazový materiál se záznamem o zneužívání dětí, rasismem, xenofobií či šíření drog, ponižování a podnětů nabádajících k sebepoškozování, mohou ohlásit. Tyto informace se dále zpracují a jsou předány orgánům činným v trestním řízení což je Policie ČR. Informace jsou dostupné na internetové stránce www.horkalinka.cz

6.2.5 Úřad pro ochranu osobních údajů

Úřad pro ochranu osobních údajů je nezávislým orgánem, který má za úkol provádět dozor nad dodržováním zákonem stanovených povinností při zpracování osobních údajů a dále vede registr povolených zpracování osobních údajů. Další náplní úřadu je přijímání stížností občanů na porušení zákona a poskytuje konzultace v oblasti ochrany osobních údajů. Úřad na ochranu osobních údajů se řídí zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů a některými dalšími zákony.

Úřad je povinen se řídit Listinou základních práv a svobod, ve které je ukotveno právo na ochranu občana před neoprávněným zasahováním do

jeho soukromého a osobního života a neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jakýmkoli jiným zneužíváním osobních údajů.

Kontakt: www.uoou.cz , posta@uoou.cz

tel. 234 665 212

6.2.6 Poradenská linka pro pedagogy

Telefonní linka je určená pro pedagogy a pedagogickým pracovníkům po celé České republice. Zde se mohou obracet o rady při řešení problémových výchovných situací týkajících se školního prostředí. Tato linka je určena, když pedagogickým pracovníkům se nepodaří vyřešit svépomocí či za pomoci svého okolí nebo školního psychologa. Telefonní linka je anonymní, je k dispozici v pracovních dnech od 08:00 hodin do 16:00 hodin, hovor je zpoplatněn podle daných pásem.

Kontakt: Tel. 777 711 439, 841 220 220

6.2.7 Policie České republiky

Každá služebna na území České republiky je povinna přijmout oznámení od občana, který se ocitne v situaci, kdy si neví rady, cítí se být ohrožen. Policisté sepíší s obětí či poškozeným záznam a dle uvedených informací celou situaci vyhodnotí, zda se ve věci jedná o přečin nebo o přestupek a dále po své linii šetří a spolupracuje s dalšími institucemi, jako jsou státní zastupitelství, soudy, odbory sociálně právní ochrany dětí, sociální pracoviště. Pokud dojde ke zjištění osoby agresora či pachatele vyřídí se situace buď v přestupkovém řízení, nebo v trestním řízení, kdy celá záležitost je projednávána dále u soudu.

Kontakt: www.policie.cz

tel. 158

7 Kazuistika

Petr 13let, žák základní školy, začal mít se svými spolužáky problémy hned, od začátku, jak přešel z jiné školy. Jeho spolužáci většinou chlapci mu každou přestávku začali dělat naschvály, které se postupem času stupňovaly.

Petr ze školy nosil poničené školní pomůcky, oblečení, jednou přinesl rozbité brýle, hned druhý den je nepřinesl už vůbec, dokonce i svou školní tašku nepřinesl. Dříve rád Petr hrál hry na internetu a měl na facebooku i svůj profil. Po incidentu s brýlemi mu však začali na jeho mobilní telefon chodit různé zprávy SMS, že po škole pozná, co je to peklo. Zprávy zahrnovaly i postup jeho fyzického násilí s výhrůžkou, že tyto záběry budou rovněž vyvěšeny na facebooku.

Petr začal mít psychosomatické potíže, bolela ho hlava, bylo mu špatně od žaludku, začal chodit za školu. Jednou ze školy volal třídní učitel jeho matce, že Petr již týden nechodí do školy a byl viděn, jak se toulá po městě a svou absencí má neomluvené hodiny.

Matka si s Petrem o celé věci popovídala, byla celou událostí šokována a s Petrovým třídním učitelem celou situaci začala řešit. Ve škole bylo provedeno opatření na podporu proti šikaně i kyberšikaně. Celým případem se docílilo, že spolužáci byli potrestáni sníženou známkou z chování, Petrovi se omluvili a slíbili, že již k ničemu takovému nedojde.

Petr však přes všechnen strach a stres z jeho třídy odešel do jiné školy, kde je dodnes, a žádné projevy šikany ze strany spolužáků nejsou. Škola, do které Petr dochází, je součástí programu MiŠ. (Petr, ústně 2012).

8 Výzkum problematiky kyberšikany

Výzkum zaměřený na problematiku kyberšikany u žáků na druhém stupni základních škol a u studentů středních škol byl proveden dotazníkovou metodou. Do výzkumu bylo zapojeno 5 základních škol a 3 středních škol v okrese Jablonec nad Nisou. Bylo osloveno celkem 100 respondentů, přičemž se vrátilo 90 vyplněných a plně platných dotazníků. Rozdělení respondentů je uvedeno v tabulce č. 2.

8.1 *Modifikovaný Olweusův dotazník*

Písemný dotazník byl navržen na základě modifikovaného Olweusova dotazníku a dotazníků dostupných na internetu. Rozsah dotazníku je celkem 5 stran tištěného textu a k jeho vyplnění je zapotřeba cca 10–15 minut času. Písemný dotazník je anonymní, obsahuje uzavřené a polouzavřené možnosti odpovědí. U některých otázek je možnost volby odpovědi z více možností.

První čtyři otázky dotazníku zjišťují obecné popisné charakteristiky souboru, např. pohlaví respondentů, jak respondenti sama sebe vnímají ve třídě, apod. Odpovědi na otázky byly rozděleny do pětistupňové škály od A (neoblíbené) po E (velmi oblíbené). Hlavní část otázek směřuje ke zjištění projevů šikany a kyberšikany, zda respondenti vědí, co je to a zda se jich samotných tento problém týká. Test dotazníku je uveden v příloze.

Veškeré písemné testy byly ze škol následně staženy, odpovědi převedeny do tabulek a vyhodnoceny pomocí programu Microsoft Excel Starter.

8.2 *Specifikace výzkumného vzorku*

Počty respondentů v jednotlivých věkových kategoriích v členění podle školního postupného ročníku a jejich genderové charakteristiky jsou uvedeny v tabulce č. 2.

Třída	ZŠ 7. Třída		ZŠ 8.–9. Třída		Gymnázium		Celkem dle pohlaví				Celkem	
Pohlaví	ch	d	ch	d	ch	d	ch		d			
Odpověď	Počet resp.		Počet resp.		Počet resp.		Počet resp.				Počet resp.	
							abs.	rel.	abs.	rel.	abs.	rel.
A	8	1	3	11	20	16	31	66%	28	65%	59	66%
B	0	4	6	5	8	5	14	30%	14	33%	28	31%
C	0	0	1	0	0	1	1	2%	1	2%	2	2%
D	0	0	1	0	0	0	1	2%	0	0%	1	1%
E	0	0	0	0	0	0	0	0%	0	0%	0	0%
Celkem	8	5	11	16	28	22	47	100%	43	100%	90	100%

Tabulka 2: Počet respondentů dle třídy, kterou navštěvují a jejich genderové zastoupení.

8.3 Zjištěné formy kyberšikany

Výskyt projevů kyberšikany a jejích forem u chlapců je uveden v tabulce č. 3A, u dívek v tabulce č. 3B a souhrnné údaje pak obsahuje tabulka č. 3C.

Forma	Relativní četnost vztažená k počtu 47 chlapců.				
	A	B	C	D	E
Stalking, denigration a flaming	83%	11%	0%	2%	4%
krádež identity	98%	2%	0%	0%	0%
Outing	98%	2%	0%	0%	0%
Texting	100%	0%	0%	0%	0%
happy slapping	94%	6%	0%	0%	0%
Harassment	98%	2%	0%	0%	0%
Jinak	0%	0%	0%	0%	0%

Tabulka č. 3A: Formy šikany – chlapci [%].

Forma	Relativní četnost vztažená k počtu 43 dívek.				
	A	B	C	D	E
Stalking, denigration a flaming	70%	14%	7%	5%	5%
krádež identity	91%	9%	0%	0%	0%
Outing	91%	9%	0%	0%	0%
Texting	81%	12%	7%	0%	0%
happy slapping	77%	19%	0%	2%	2%
Harassment	88%	7%	0%	0%	5%
Jinak	0%	0%	0%	0%	0%

Tabulka č. 3B: Formy šikany podle formy – dívky [%].

Forma	Relativní četnost vztažená k počtu 90 respondentů.				
	A	B	C	D	E
Stalking, denigration a flaming	77%	12%	3%	3%	4%
krádež identity	94%	6%	0%	0%	0%
Outing	94%	6%	0%	0%	0%
Texting	91%	6%	3%	0%	0%
happy slapping	86%	12%	0%	1%	1%
Harassment	93%	4%	0%	0%	2%

Tabulka č. 3C: šikana podle formy - celkem %

Stupnice odpovědí v tabulkách č. 3A, 3B a 3C je kódována takto:

- A od začátku šk. roku se mi to nestalo
- B pouze jednou nebo dvakrát
- C dvakrát nebo třikrát za měsíc
- D přibližně jednou za týden
- E několikrát za týden

Z uvedených údajů vyplývá, že s kyberšikanou se setkala jednou nebo dvakrát cca jedna třetina respondentů (28 žáků a studentů). Dva respondenti se setkali s tímto jevem dvakrát či třikrát do měsíce a 1 respondent uvedl, že s kyberšikanou se setkal přibližně jednou týdně. Osobní zkušenost má s formami stalking, denigration a flaming 11 celkem žáků při frekvenci „pouze jednou či dvakrát“, ale 4 respondenti uvádí útoky s četností několikrát týdně. Rovněž je vysoce zastoupen jev happy slapping, se kterým má zkušenost celkem 11 žáků a studentů a to jednou či dvakrát, další 1 respondent má zkušenost jednou týdně a další 1 několikrát za týden. Dívky i chlapci se ve stejném počtu 14 respondentů setkali s tímto jevem. Dívky však mají větší osobní zkušenost s formou happy slapping v celkovém zastoupení 8. Celkově z uvedených údajů vyplývá, že středoškolští studenti mají s kyberšikanou větší zkušenost, což může pramenit z větší rivality a menšího souznění s vrstevníky. Dále bylo zjištěno, že dívky se s kyberšikanou a jejími různými projevy setkávaly častěji, což vede k hypotéze, že dívky mají větší tendence osobní problémy a rivalitu řešit veřejně než chlapci, kteří mají raději vyřizování účtů „tváří v tvář“.

8.4 Velikost skupiny agresorů

Údaje o velikosti skupiny agresorů jsou uvedeny v tabulce č. 4.

počet agresorů	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
A	39	27	66
B	6	5	11
C	2	10	12
D	0	1	1
E	0	0	0
F	0	0	0

Tabulka 4: Počet agresorů.

Legenda:

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
- B většinou jedním žákem (žákyní)
- C většinou 2 až 3 žáky (žákyněmi)
- D většinou 4 až 9 žáky (žákyněmi)
- E většinou více než 9 žáky (žákyněmi)
- F nedokážu (neumím) říci kolika žáky

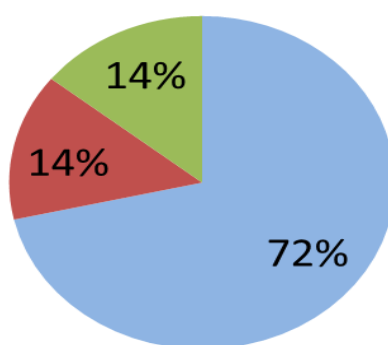
Z údajů uvedených v tabulce č. 4 vyplývá, že žáci a studenti šikanují své oběti buďto samostatně, nebo v malých skupinkách 2 až 3 osob, což lze vysvětlit tím, že zde může působit kolektivní jednání v davu, přičemž kolektivní vina není v trestním zákoně ukotvena a dále je zde vysvětlení, že více žáků či studentů při páchání šikany se více podporují k agresivitě a tím si dodávají odvahy. Lze zde spatřovat i pocit sounáležitosti a to i v negativním případě. Jeden respondent uvedl, že byl šikanován skupinou o velikosti cca 4 až 9 osob. V tomto případě lze situaci posoudit tak, že oběť musela být velkým outsiderem nebo naopak, že sama oběť byla agresorem v šikanování a takto vysoký počet jedinců si s ním vyřídilo účty.

8.5 Komu se oběti svěřují

V případě napadení agresory je důležité, aby oběť uměla vyhledat pomoc. Ukazuje se však, že oběti si často nechávají problémy se šikanou samy pro sebe, viz výsledky uvedené na následujících obrázcích č. 1 až č. 3.

Podíl svěřeni se jednotlivým subjektům šikanovanými chlapci

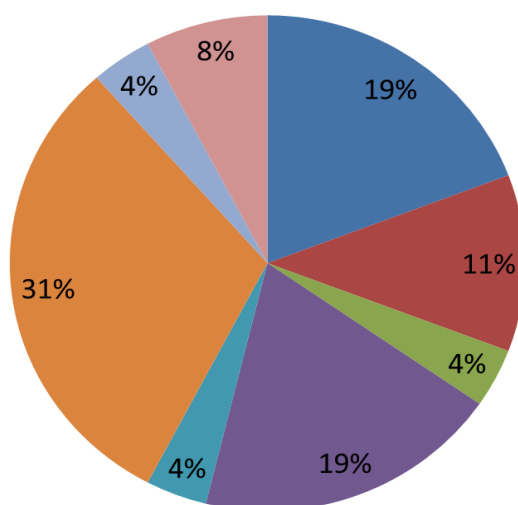
- i když jsem byl šikanován(a), nikomu jsem to neřekl(a)
- mým rodičům nebo opatrovníkům
- bratrovi (bratrům) nebo sestře (sestrám)

Obrázek 1: Komu se chlapci se šikanou svěřují.

Podíl svěřeni se jednotlivým subjektům šikanovanými děvčaty

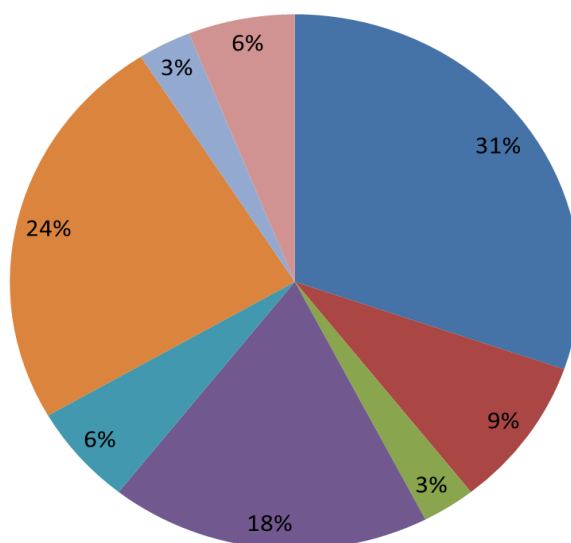
- i když jsem byla šikanována(a), nikomu jsem to neřekl(a)
- řekl(a) jsem to třídnímu učiteli
- jinému učiteli nebo učitelům, kteří mě učí, ale není to třídní učitel
- mým rodičům nebo opatrovníkům
- bratrovi (bratrům) nebo sestře (sestrám)
- mým kamarádům nebo kamarádkám

Obrázek 2: Komu se dívky se šikanou svěřují.

Celkový podíl svěřenise jednotlivým subjektům šikanovanými

- i když jsem byl šikanován(a), nikomu jsem to neřekl(a)
- řekl(a) jsem to třídnímu učiteli
- jinému učiteli nebo učitelům, kteří mě učí, ale není to třídní učitel
- mým rodičům nebo opatrovníkům
- bratrovi (bratrům) nebo sestře (sestrám)
- mým kamarádům nebo kamarádkám
- školnímu psychologovi
- někomu jinému

Obrázek 3: Komu se respondenti se šikanou svěřují (souhrn za chlapce i dívky)

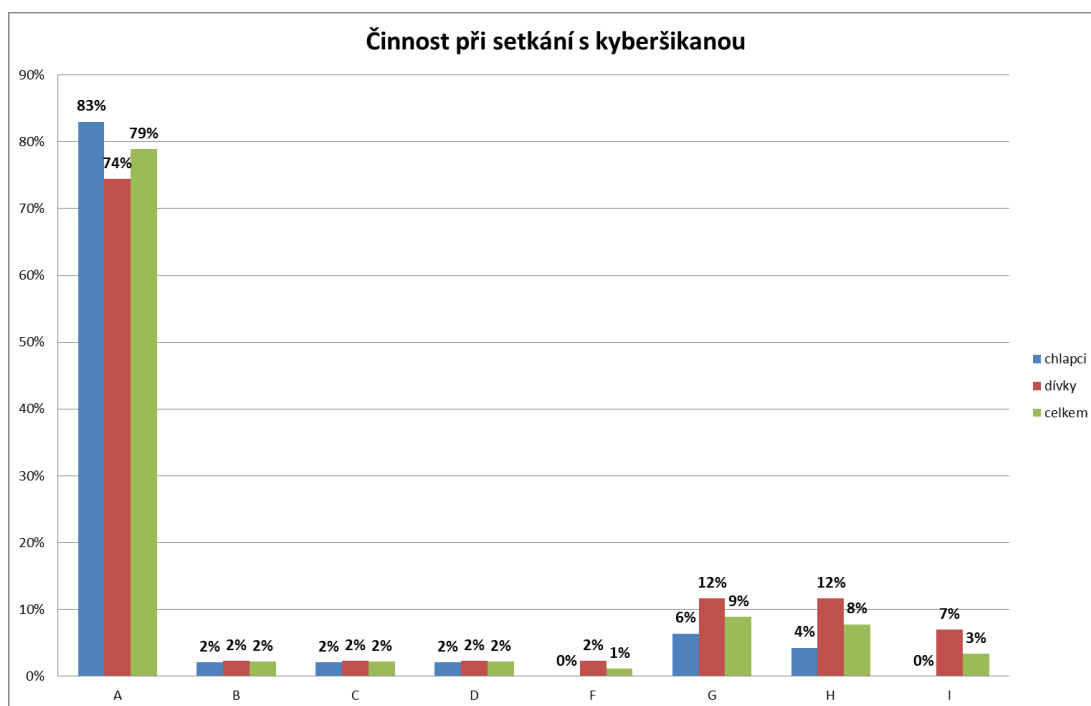
informace o šikaně	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
Nebyl(a) jsem šikanován(a)	40	26	66
I když jsem byl šikanován(a), nikomu jsem to neřekl(a)	5	5	10
řekl(a) jsem to třídnímu učiteli	0	3	3
jinému učiteli nebo učitelům, kteří mě učí, ale není to třídní učitel	0	1	1
výchovnému poradci	0	0	0
řediteli školy nebo jeho zástupci	0	0	0
mým rodičům nebo opatrovníkům	1	5	6
bratrovi (bratrům) nebo sestře (sestrám)	1	1	2
mým kamarádům nebo kamarádkám	0	8	8
školnímu psychologovi	0	1	1
školnímu lékaři (zdravotní sestře)	0	0	0
mimoškolní organizaci, která pomáhá dětem ("linka bezpečí" apod.)	0	0	0
někomu jinému	0	2	2

Tabulka 5: Komu se respondenti se šikanou svěřují (souhrn za chlapce i dívky).

Uvedené údaje lze vyhodnotit takto: 10 obětí vůbec nikomu neřeklo o tom, že je šikanována a tím nemohlo dojít k seznámení s tímto problémem i školský personál. Dívky se se svými problémy se šikanou svěřují významně častěji než chlapci. Dívky jsou v této oblasti více komunikativní, ale zároveň nejsou schopny o problému mluvit s rodiči, více se svěřují svým spolužákům. Mezi příčiny může patřit i to, že si problém uvědomují, ale obávají se, že by mohl vyvolat v rodičích strach či nedůvěru.

8.6 Vztah ke kyberšikaně

Zajímavý je také vztah respondentů ke kyberšikaně, resp. způsob, kterým respondenti reagovali na projevy kyberšikany. Odpovídající údaje vyplývají z obrázku č. 4.

Obrázek 4: Vztah ke kyberšikaně, aktivity při kyberšikaně.

Legenda:

- A od začátku šk. roku jsem se nikdy s kyberšikanou ve škole nesetkal(a)
- B často jsem byl(a) tím, kdo kyberšikanu začal(a)
- C byl(a) jsem sám kyberšikanován(a)
- D připojil(a) jsem se ke kyberšikanování, podílel(a) jsem se na něm
- E byl(a) jsem přinucen(a) ostatními se účastnit, k šikanujícím se přidat

- F neúčastnil(a) jsem se kyberšikany, ale dobře jsem se pozorováním bavil
 G snažil(a) jsem se do šikanování nezapojit
 H řekl(a) jsem těm, kteří šikanovali, aby toho nechali
 I požádal jsem dospělého (učitele, vychovatele atd.), aby kyberšikaně zabránili

Ze zjištěných údajů vyplývá pozitivní zjištění, že větší počet respondentů se snažil nějakým způsobem šikaně zabránit, nebo alespoň zůstat neutrální.

8.7 Pocity agresora

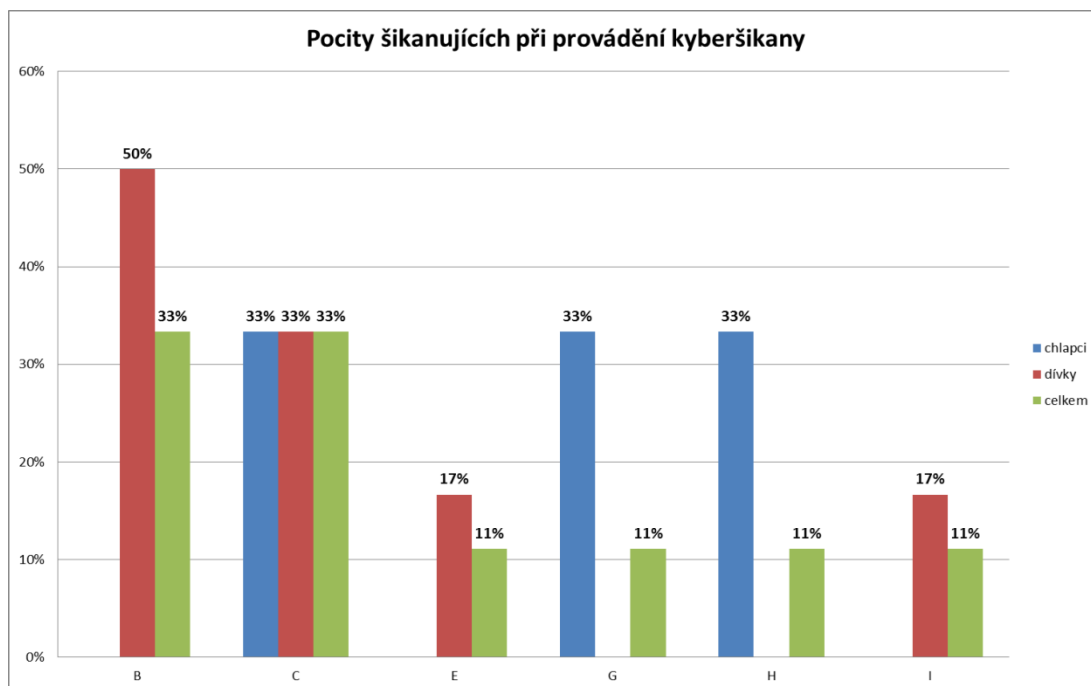
V rámci výzkumu byly také zjišťovány patopsychologické pocity a pohnutky agresorů šikany, viz tabulka č. 6.

pohnutky	celkem pohlaví				Celkem
	ch		d		
A	44		37		81
B	0		3	50%	3
C	1	33%	2	33%	3
D	0		0		0
E	0		1	17%	1
F	0		0		0
G	1	33%	0		1
H	1	33%	0		1
I	0		1	17%	1

Tabulka 6: pocity agresora při šikanování.

Legenda:

- A nikoho jsem nešikanoval(a)
 B cítil (a) jsem se skvěle
 C byla to legrace
 D cítil (a) jsem, že si to on (ona, oni) zasloužil (-la, -li)
 E necítil(a) jsem nic
 F bál(a) jsem se, že budu pokárán(a) učitelem nebo rodiči za to, že dělám něco špatného
 G bál(a) jsem se odplaty ze strany šikanovaných
 H cítil(a) jsem se špatně
 I bylo mi ho (nebo ji) líto

Obrázek 5: Pocity šikanujících.

Na otázku „Co jsi cítil(a), když jsi kyberšikanoval(a) jiného spolužáka“ odpověděly celkem 3 respondentky, že se cítily skvěle, další tři respondenti (z toho 2 dívky) uvedli, že to byla pro ně legrace. Jeden respondent – chlapec se bál odplaty, další 1 chlapec se cítil špatně a 1 dívka uvedla, že jí bylo oběti líto. Další 1 žák či student uvedl, že se bál odplaty a jedna žákyně – studentka uvedla, že když kyberšikanovala, tak k oběti necítila nic. Z této tabulky je patrné, že žáci a studenti v roli agresora zaujímají 66% názor, že je to velká zábava. 11 % uvedlo, že jim je oběť lhostejná a dalších celkem 33% žáků a studentů uvedlo, že k oběti cítili pocit provinění, lítosti či strachu z odplaty. Opět je z této tabulky patrné, že dívky v roli agresora jsou více zastoupeny a to v počtu 7 : 3. Celkově z této otázky je patrný závěr, že žáci a studenti, kteří se aktivně účastnili kyberšikanování to považují za legraci, jen 3 z nich projevilo v sobě pocit lítosti, obavy a strachu.

8.8 Doba působení šikany

Pro posouzení následků šikany je důležité také to, jak dlouho šikana trvala. Zjištěné údaje jsou uvedeny v tabulce č. 7.

Doba šikany	Chlapci		Dívky		Celkem	
	abs.	rel. [%]	abs.	rel. [%]	abs.	rel. [%]
A	40	85%	28	65%	68	76%
B	5	11%	9	21%	14	16%
C	1	2%	1	2%	2	2%
D	0	0%	0	0%	0	0%
E	1	2%	4	9%	5	6%
F	0	0%	1	2%	1	1%
Celkem	47	100%	43	100%	90	100%

Tabulka 7: Jak dlouho kyberšikanování trvalo?

Legenda:

- A nebyl(a) jsem od začátku šk. roku ve škole šikanován(a)
- B trvalo to přibližně jeden týden
- C trvalo to přibližně jeden měsíc
- D trvalo to celé pololetí
- E trvalo to asi jeden rok
- F trvá to už několik let

Čtrnáct žáků a studentů – 16% uvedlo, že u nich kyberšikana trvala jeden týden. Dva respondenti – 2% uvedli, že u nich tento problém trval jeden měsíc. Celkem 5 studentů a žáků uvedlo, že kyberšikanování byli jeden rok, z celkového počtu zaujímají 6%. Jeden žák či student – 1% uvedl, že kyberšikanování trvalo několik let.

Z této tabulky vyplývá, že celkem 6 žáků a studentů – 7 % bylo kyberšikanováno jeden rok a déle. Takto dlouhé působení kyberšikany svědčí o tom, že problém nebyl správně identifikován a řešen. Bylo by zajímavé zjistit, zda respondenti vystavení tak dlouhému působení kyberšikany „neotupěli“ vůči jejím projevům či zda její působení vnímají stále intenzivně. Většina respondentů – 92 % buď nebyla kyberšikanována vůbec, nebo šlo pouze o krátkou epizodu, která neměla dlouhého trvání.

Zjištěné výsledky byly porovnány s analogickými výsledky výzkumu

Juráčkové a Vacka, viz tabulka č. 8.

	Počet n	Rel. počet [%]
a) nikdy	671	67,6
b) jednou nebo dvakrát	204	20,6
c) občas	73	7,4
d) velmi často (pravidelně)	19	1,9
e) jinak.....	10	1
f) bez odpovědi	15	1,5
Σ	992	100

Tabulka 8: Frekvence šikanování podle Vacka a Juráčkové

- přes 30 % respondentů (položky b - e) bylo alespoň někdy šikanováno, se šikanou se nikdy nesetkalo asi 70 % (resp. 671 dotazovaných)
- z celkového počtu 306 šikanovaných 204 uvedlo, že se tak stalo (tzn. cca ve 2/3) pouze jednou nebo dvakrát
- opakovanou zkušenost se šikanou má 7,4 % žáků, pravidelně byla/jsou šikanována téměř 2 % (19) dotazovaných středoškoláků

K odpovědím e): bývalým přítelem matky...2×, v minulosti (již skončilo)...2×, otcem, z legrace ... 1×. (Juráčková, Vacek 2002).

Z obou tabulek vyplývá podobné poměrné zastoupení respondentů, kteří nemají se šikanou zkušenost – 68 % se šikanou v době výzkumu (r. 2002) a 76 % s kyberšikanou v roce 2012. Dále se ukazuje, že šikana i kyberšikana je obvykle krátkodobou záležitostí – v obou výzkumech cca 20 % respondentů uvedlo, že agrese trvala max. týden či se jeden až dvakrát opakovala. Déle působící, resp. opakovaná šikana a kyberšikana se vykytují velmi zřídka. Při hodnocení srovnání je však třeba zmínit rozdílnou velikost souborů respondentů a tím i menší statistickou váhu výzkumu realizovaného v rámci této práce. Na výsledky má vliv také časový faktor, výzkum šikany

v královehradeckém kraji byl realizován v roce 2002. V této době ještě kyberšikana a její projevy na území ČR nebyly rozpoznávány a hodnoceny.

9 Závěr

Na základě provedeného výzkumu, kterého se zúčastnilo 90 žáků základních a středních škol, bylo zjištěno, že cca 30 % žáků a studentů se s kyberšikanou již setkala. Osobní zkušenost má s projevy stalkingu, flamingu a derigraton celkem 8 chlapců a 13 dívek, s krádeží identity se setkal jeden chlapec a čtyři dívky. S outingem má zkušenost rovněž 1 chlapec a 4 dívky u textingu je zastoupení v počtu 8 dívek. Happy slapping uvedli 3 chlapci a 10 dívek, harassment uvedl 1 chlapec a 5 dívek. Z časového hlediska byla kyberšikana většinou krátkodobá (u 14 žáků a studentů trvala přibližně 1 týden), dlouhodobá kyberšikana se vyskytovala velmi zřídka (2 žáků a studentů trvala 1 měsíc, u 5 žáků a studentů trvala kyberšikana 1 rok a u 1 žáka-studenta trvá již několik let). Z dotazníků dále vyplynulo, že žáci i studenti často s nikým nemluví o tom, že jsou obětí kyberšikany.

Některé oběti zřejmě nevnímají kyberšikanu jako velký problém a umí si s ní poradit sami. Je to dáno vývojem a prostředím, ve kterém vyrůstají. Dívky mají s kyberšikanou větší zkušenost a to jak v roli oběti, tak v roli agresora. Je ovšem alarmující, že školy, které nejsou zařazeny v programu MiŠ, mají větší problémy se šikanou, resp. kyberšikanou, což vyplynulo z dotazníků respondentů. Současně zástupci těchto škol odpověděli na výzkumníků, že v programu MiŠ nejsou zařazeni. Naopak na školách, které jsou zařazeny v projektu MiŠ výsledky výzkumu ukázaly, že výskyt šikany a kyberšikany je výrazně nižší.

Navržená opatření spočívají zejména v prevenci, která se zakládá na osvětě jak žáků, studentů, tak pedagogů a v neposlední řadě i rodičů. Další prvek boje s kyberšikanou autorka práce spatřuje ve změnách legislativy a méně laxním přístupu orgánů činných v trestním řízení. Bylo by vhodné navrhnout a sjednotit metodiku, jak k takovým to případům přistupovat a sjednotit kvalifikaci, která by ve statistikách jasně určovala dané zastoupení.

Pak by také bylo možné objektivněji zjistit, kolika procent populace se vážnější problémy spojené s kyberšikanou týkají.

Postih kyberšikany, resp. agresora „kyberšikanisty“, je v současné době na nízké úrovni. Z dostupných informací autorka zjistila, že v policejních databázích je velmi těžké dojít ke statistickým závěrům, které se týkají kyberšikany. Podle speciálního oddělení na počítačovou kriminalitu, která se tímto problémem rovněž zabývá, nelze vyhodnotit, jaké je zastoupení přečinů kyberšikany v nápadu trestné činnosti na území ČR. Je to z toho důvodu, že policie nemá jednotný metodický pokyn, jak kyberšikanu klasifikovat. V mnoha případech se v dané věci nejedná o přečin, ale o přestupek. Dále bylo zjištěno, že pokud dojde k podezření na kyberšikanu, angažuje se ve věci Probační a mediační služba, která úzce spolupracuje se školami a ve většině případů se celá věc urovná v rámci pravomoci škol.

Kyberšikana se v poslední době rozšiřuje čím dál více. Vyhodnocením dotazníků bylo zjištěno, že statisticky vyšší výskyt případů kyberšikany je na středních školách než na základních školách.

Jsou známy i případy, kdy kyberšikana skončila smrtí oběti. Jedná se o případy, kdy oběť kyberšikany nevydržela psychický tlak a spáchala sebevraždu. Z toho důvodu je nutné tento fenomén dnešní doby co nejrychleji poznat a začít s ním účinně bojovat.

Literatura

1. BEDNÁŘOVÁ, M. *On-line nástroje pro výzkum rizikového chování na Internetu*. Diplomová práce, Liberec: FP TUL, v tisku.
2. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Databáze dynamických grafů. Internetový portál*. [online]. c2011, poslední aktualizace 1.3.2012, [cit. 13.10.2011]. Dostupné na Internetu: < http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989#08/ >.
3. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha : SUPPORT, 1996. ISBN 80-902164-0-4.
4. E-BEZPEČÍ. *Internetový portál*. [online]. c2009, poslední aktualizace 22.5.2009, [citováno 18.11.2010]. Dostupné na Internetu: < <http://www.e-bezpeci.cz/> >.
5. E-NEBEZPEČÍ. *Internetový portál*. [online]. c2010, poslední aktualizace 22.5.2009, [citováno 18.11.2010]. Dostupné na Internetu: < <http://www.e-nebezpeci.cz/> >.
6. HENDL, J. *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat. 3 přepracované vydání*. Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-482-3.
7. HLAVATÝ, J. Ministerstvo vnitra, Služba kriminální policie a vyšetřování, ústní sdělení, 2011.
8. JURIČKOVÁ, I. VACEK, Výzkum šikanování na středních školách královehradeckého kraje. In *Socialia 2002. K sociální analýze mládeže. 1. díl. s. 107 – 111*. 2002. ISBN 80-7041-784-6.
9. JURKOVÁ, K. *Osobnostně-rysový přístup k výzkumu šikany*. Diplomová práce. Filozofická fakulta MU : Brno 2009. [online]. [citováno 15.12.2010]. Dostupné na Internetu: < http://is.muni.cz/th/144951/ff%C2%AC_m/Diplomova_prace.pdf >.
10. KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X.
11. KOLÁŘ, M. *Kyberšikana bolí stejně jako každá jiná*, RODINA A ŠKOLA. 2010, roč. LVII, s. 6 – 9. ISSN 0035-7766.
12. KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 80-7367-871-5.
13. KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování. 2. vydání*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-123-1.
14. KREJČÍ, V. *Kyberšikana (studie)*. Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5.
15. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie. 2. aktualizované vydání*. Praha: Grada, 2008. ISBN 80-247-1284-9.
16. MINIMALIZACE ŠIKANY. *Informační portál o šikaně na školách*. [online]. c2008, [citováno 18.11.2010]. Dostupné na Internetu: < <http://www.minimalizacesikany.cz/> >.
17. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení (Čj.: 28 275/2000-22)*, poslední aktualizace 2009.
18. PETR. *Kazuistika*, ústní sdělení, 2012.
19. PEŠAT, P. *Rizikové jevy související s využíváním informačních a komunikačních*

technologií – Kyberšikana. Speciální pedagogika. 2011, roč. 21, ISSN 1212-0383.

20. PAVLOVSKÝ, P. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3 rozšířené vydání. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2618-2.
21. ROGERS, V. *Kyberšikana : pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.
22. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.
23. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor penitenciární péče*. Liberec: Technická univerzita Liberec, 2008. ISBN 978-80-7372-307-1.
24. Wikipedie – otevřená encyklopedie, *Šikana*, [online] naposledy editována 17. 4. 2012, dostupné na internetu <<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0ikana>>.

PŘÍLOHY

9 Písemný dotazník na téma kyberšikana a šikana

DOTAZNÍK

Škola (obec,město) Třída..... Datum.....2012

Na následujících stránkách najdeš otázky, které se týkají Tvého života. Ke každé otázce je nabídnuto několik odpovědí. Před každou odpovědí je umístěno písmeno. Ve většině případů bude Tvým úkolem zakroužkovat pouze jedno písmeno před odpovědí, která bude z Tvého pohledu nejvíce odpovídat skutečnosti.

1. Jsi dívka nebo chlapec? Jestliže jsi dívka, udělej kroužek okolo písmena A Jestliže jsi chlapec, zakroužkuj B	A dívka	B chlapec
2. Jak máš rád přestávky ve škole? <i>Zakroužkuj jenom jedno písmeno.</i>	A B C D E	vůbec je nemám rád moc je nemám rád nemám je rád(a) ani nerad(a) mám je docela rád mám je velmi rád

Udělej kroužek okolo velkého písmena, které popisuje, jak se cítíš o přestávce. Jestliže máš velmi rád přestávky, zakroužkuj písmeno před odpovědí "mám je velmi rád" to znamená písmeno E. Jestliže nemáš přestávky vůbec rád, udělej kroužek okolo písmena před "vůbec je nemám rád", tedy písmeno A atd. Nyní tedy můžeš zakroužkovat takové písmeno, které vyjadřuje, jak se cítíš v době přestávky.

Do tohoto dotazníku neuváděj svoje jméno. Nikdo ze školy ani z domova se nedoví, jak jsi otázky v dotazníku zodpověděl. Je ale velmi důležité, aby jsi odpovídal pečlivě a podle svého skutečného cítění. Někdy je těžké rozhodnout, jak odpovědět. V tom případě prostě odpověz tak, jak si myslíš, že to je. Jestliže máš nějaké pochybnosti, pak se zeptej.

Většina otázek se týká období Tvého života ve škole od začátku školního roku do současnosti. A tak bys ve svých odpovědích měl(a) vzít v úvahu, jak to bylo v celém tomto období a nejenom jak je to právě nyní.

O KAMARÁDECH

3. Kolik máš ve třídě dobrých kamarádů? <i>Zakroužkuj jenom jedno písmeno.</i>	A B C D E	žádného mám ve třídě jednoho dobrého kamaráda mám ve třídě dva nebo tři dobré kamarády mám ve třídě čtyři nebo pět dobrých kamarádů mám ve třídě více než pět dobrých kamarádů
4. Cítíš, že jsi ve své třídě <u>méně</u> oblíbená než ostatní žáci (žákyně)? <i>Zakroužkuj jenom jedno písmeno.</i>	A B C D E	ne, nikdy ano, jednou za čas občas docela často často

ŠIKANOVÁNÍ FORMOU KYBERŠIKANY JINÝMI ŽÁKY

Následuje několik otázek o šikanování spolužáky.

Ale nejdříve je potřeba si vysvětlit, co myslíme slovem "kyberšikana"?

Kyberšikana je nevhodné chování a jednání ať psychické či fyzické, které je přenášeno masivním způsobem přes internet či mobilní telefony, tato forma je spjatá s klasickou šikanou.

Kyberšikana má několik forem např.:

- stalking (pronásledování)
- denigration (ponižování a pomlouvání)
- flaming (provokování a napadání)
- krádež identity, vytváření falešných profilů (v prostředí sociálních sítí nebo na webových stránkách)
- outing (zveřejňování cizího tajemství)
- texting (rozesílání SMS)
- happy slapping (náhodné či připravené napadení oběti, její natočení na video a publikování záznamu na Internetu)
- harassment (obtěžování)

Tyto situace se odehrávají často a pro poškozovaného žáka nebo žákyni je obtížné se šikanování bránit.

Ale šikanováním nenazýváme situaci, kdy se jedná o přátelské škádlení (pošťuchování) např. při různých hrách.

5. Jak často jsi se setkal(a) ve škole s kyberšikanou od začátku šk. roku? <i>Zakroužkuj jenom jedno písmeno.</i>	A	s kyberšikanou jsem se nesetkal(a)
	B	jenom jednou nebo dvakrát
	C	dvakrát nebo třikrát měsíčně
	D	přibližně jednou týdně
	E	několikrát týdně

6. Byl(a) jsi ve škole šikanován(a) formou kyberšikany v období od začátku šk. roku některým z následujících způsobů?

Zakroužkuj jedno písmeno PRO KAŽDÝ DRUH šikanování.

	A od začátku šk. roku se mi to nestalo	B pouze jednou nebo dvakrát	C dvakrát nebo třikrát za měsíc	D přibližně jednou za týden	E několikrát za týden
Stalking, denigration a flaming Byl(a) jsem pronásledován(a), ponižován(a), pomlouván(a) nebo provokován(a) a napadán(a)	A	B	C	D	E
Byla mi ukradena identita vytvořením falešného profilu na sociální síti (Internetu)	A	B	C	D	E
Outing bylo zveřejněno mé tajemství formou SMS nebo na Internetu	A	B	C	D	E
Texting Byl(a) jsem obtěžován(a) SMS zprávami.	A	B	C	D	E

Happy slapping

Byl(a) jsem natočen(a) na video a
toto bylo publikováno na Internetu
bez mého souhlasu

A B C D E

Harassment

Byl(a) jsem obtěžován(a) přes e-mail,
mobilní telefon apod.

A B C D E

Byl(a) jsem šikanován(a) jiným způsobem (prosím, napiš jak).....

.....

7. Jak dlouho šikanování trvalo?
škole

Zakroužkuj jenom jedno písmeno.

- A nebyl(a) jsem od začátku šk. roku ve
šikanován(a)
B trvalo to přibližně jeden týden
C trvalo to přibližně jeden měsíc
D trvalo to celé pololetí
E trvalo to asi jeden rok
F trvá to už několik let

8. Jakým způsobem jsi byl(a) šikanován(a)? A
*Na tuto otázku odpověz zakroužkováním
JEDNOHO NEBO VÍCE písmen*

- nebyl(a) jsem šikanován(a)
B přes mobilní telefon formou volání
C přes mobilní telefon formou SMS
D e-mailem
E na sociálních sítích na Internetu
F nějakým jiným způsobem, prosím, napiš
jakým:.....

9. Ze kterého ročníku byl žák (žákyně)
nebo žáci (žákyně), kteří Tě šikanovali?
Zakroužkuj jenom jedno písmeno.

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
B ze stejného ročníku jako jsem já
C z vyššího ročníku
D z nižšího ročníku
E byl, byla (nebo byli) z různých ročníků

10. Pokud jsi byl(a) šikanován(a),
bylo to jedním nebo několika žáky?
Zakroužkuj jenom jedno písmeno.

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
B většinou jedním žákem (žákyní)
C většinou 2 až 3 žáky (žákyněmi)
D většinou 4 až 9 žáky (žákyněmi)
E většinou více než 9 žáky (žákyněmi)
F nedokážu (neumím) říci kolika žáky

11. Byl(a) jsi šikanován(a) chlapci
nebo děvčaty?
Zakroužkuj jenom jedno písmeno.

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
B jenom chlapci
C převážně chlapci
D jak chlapci, tak dívkami
E převážně dívkami
F jenom dívkami

12. Co jsi obvykle dělal(a), když jsi byl(a)
šikanován(a)?
*U této otázky zakroužkuj JEDNO
NEBO VÍCE písmen*

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
B křičel(a) jsem
C utekl(a) jsem pryč
D ignoroval(a) jsem je
E řekl(a) jsem jim, aby přestali

	F	požádal jsem kamarády o pomoc
	G	požádal(a) jsem dospělého o pomoc (učitele, vychovatele atd.)
	H	pokud jsi dělal(a) něco jiného, napiš co
13. Řekl(a) jsi někomu, že jsi byl(a) šikanován(a)? <i>U této otázky zakroužkuj JEDNO NEBO VÍCE písmen</i>	A	nebyl(a) jsem šikanován(a)
	B	i když jsem byl šikanován(a), nikomu jsem to neřekl(a)
	C	řekl(a) jsem to třídnímu učiteli
	D	jinému učiteli nebo učitelům, kteří mě učí, ale není to třídní učitel
	E	výchovnému poradci
	F	řediteli školy nebo jeho zástupci
	G	mým rodičům nebo opatrovníkům
	H	bratrovi (bratrům) nebo sestře (sestrám)
	I	mým kamarádům nebo kamarádkám
	J	školnímu psychologovi
	K	školnímu lékaři (zdravotní sestře)
	L	mimoškolní organizaci, která pomáhá dětem ("linka bezpečí", "linka důvěry" apod.)
	M	někomu jinému, napiš komu
14. Pokusil se některý z Tvých učitelů zamezit šikanování vůči Tvé osobě ? Zakroužkuj jenom jedno písmeno.	A	nebyl(a) jsem šikanován(a)
	B	ne, protože nevěděli, že jsem šikanován
	C	ne, nepokusili se o to
	D	ano, pokusili se, ale šikanování se zhoršilo
	E	ano, pokusili se, ale nic se nezměnilo
	F	ano, pokusili se a šikanování se zmírnilo
	G	ano, pokusili se a šikanování se zastavilo
15. Kontaktoval někdo od vás doma Tvé učitele, aby se společně pokusili zastavit šikanování vůči Tvé osobě od Tvých spolužáků ve škole? Zakroužkuj jenom jedno písmeno.	A	nebyl(a) jsem šikanován(a)
	B	ne, protože jsem jim neřekl, že jsem šikanován(a)
	C	ne, nekontaktovali učitele
	D	ano, kontaktovali je, ale šikanování se zhoršilo
	E	ano, kontaktovali je, ale šikanování se nezměnilo
	F	ano, kontaktovali je a šikanování se zmírnilo
	G	ano, kontaktovali je a šikanování přestalo
16. Pokusil se někdo z Tvých spolužáků zabránit šikanování Tvé osoby? Zakroužkuj jenom jedno písmeno.	A	nebyl(a) jsem šikanován(a)
	B	ne, spolužáci si nevšimli, že jsem šikanován(a)
	C	ne, nepokusili se zabránit mému šikanování
	D	ano, pokusili se, ale šikanování se

		zhoršilo
	E	ano, pokusili se, ale šikanování se nezměnilo
	F	ano, pokusili se a šikanování se zmírnilo
	G	ano, pokusili se a šikanování se zastavilo
<hr/>		
17. Byl(a) jsi šikanován(a) mimo školu	A	ne, nebyl(a) jsem šikanován(a) nikde mimo školu
v době od začátku šk. roku do současnosti?	B	ano, na cestě do školy a ze školy
U této otázky zakroužkuj JEDNO	C	ano, na ulici, ve městě nebo místě, kde bydlím
NEBO VÍCE písmen	D	ano, při zájmové nebo sportovní činnosti (např. kroužcích, které navštěvuji mimo školu atd.)
	E	ano, někde jinde, napiš, prosím, kde

O EXISTENCI KYBERŠIKANÝ VE ŠKOLE

18. Jestliže jsi se setkal s kyberšikanou ve škole, co jsi obvykle udělal?	A	od začátku šk. roku jsem se nikdy s kyberšikanou ve škole nesetkal(a)
	B	často jsem byl(a) tím, kdo kyberšikanu začal(a)
	C	byl(a) jsem sám kyberšikanován(a)
U této otázky zakroužkuj JEDNO	D	připojil(a) jsem se ke kyberšikanování, podílel(a) jsem se na něm
NEBO VÍCE písmen	E	byl(a) jsem přinucen(a) ostatními se účastnit,
		k šikanujícím se přidat
	F	neúčastnil(a) jsem se kyberšikan, ale dobře jsem se pozorováním bavil
	G	snažil(a) jsem se do šikanování nezapojit
	H	řekl(a) jsem těm, kteří šikanovali, aby toho nechali
	I	požádal jsem dospělého (učitele, vychovatele, dozor v jídelně, atd.), aby kyberšikaně zabránili

O KYBERŠIKANOVÁNÍ JINÝCH ŽÁKŮ

19. Jak často jsi se účastnil(a) při kyberšikaně jiného žáka (žákyně) nebo jiných žáků (žákyně) ve škole od začátku šk. roku?	A	neúčastnil(a) jsem se při kyberšikaně jiného žáka (jiné žákyně) nebo jiných žáků (žákyně)
Zakroužkuj jenom jedno písmeno.	B	jenom jednou nebo dvakrát
	C	dvakrát nebo třikrát za měsíc
	D	přibližně jednou týdně
	E	několikrát týdně
<hr/>		
20. Když jsi šikanoval(a) jiného žáka (jinou žákyni) nebo jiné žáky (žákyně), dělal jsi to obvykle sám nebo společně	A	nešikanoval(a) jsem jiného žáka(y) ve škole
	B	obvykle sám
	C	obvykle společně s jedním až dvěmi

s jinými žáky (žákyněmi)? Zakroužkuj jenom jedno písmeno.	spolužáky (spolužačkami) D společně se třemi až osmi dalšími žáky (žákyněmi) E obvykle společně s více než osmi dalšími žáky (žákyněmi)
--	--

21. Kyberikanoval(a) jsi jiného žáka (jiné žáky) nebo jinou žákyni (jiné žákyně) ve škole od začátku šk. roku některým z následujících způsobů?
Zakroužkuj jedno písmeno PRO KAŽDÝ DRUH šikánování.

	A od začátku šk. roku se mi to nestalo	B pouze jednou nebo dvakrát	C dvakrát nebo třikrát za měsíc	D přibližně jednou za týden	E několikrát za týden
Stalking, denigration a flaming Pronásledoval(a), ponižoval(a), pomlouval(a) nebo provokoval(a) a napadal(a) spolužáky	A	B	C	D	E
Ukradel(a) jsem identitu vytvořil(a) falešný profil na sociální síti (Internetu)	A	B	C	D	E
Outing Zveřejnil(a) jsem cizí tajemství formou SMS nebo na Internetu	A	B	C	D	E
Texting Obtěžoval(a) jsem jiného žáka (žákyni) SMS zprávami.	A	B	C	D	E
Happy slapping Natočil(a) jsem na video jiného žáka (žákyni) a umístil ho na Internet	A	B	C	D	E
Harassment Obtěžoval(a) jsem přes e-mail, mobilní telefon apod. jiného žáka (žákyni)	A	B	C	D	E

Šikanoval(a) jsem jiným způsobem (prosím, napiš jak):

.....

22. Co jsi cítil, když jsi šikanoval(a) jiné žáky (žákyně) ?	A nikoho jsem nešikanoval(a) B cítil (a) jsem se skvěle C byla to legrace
--	---

U této otázky zakroužkuj JEDNO
složitel (-la, -li) NEBO VÍCE písmen.

- D cítil (a) jsem, že si to on (ona, oni) za-
E necítil(a) jsem nic
F bál (a) jsem se, že budu pokárán(a)
učitelem nebo
rodiči za to, že dělám něco špatného
G bál(a) jsem se odplaty ze strany
šikanovaných
H cítil(a) jsem se špatně
I bylo mi ho (nebo ji) líto

23. Mluvil s Tebou někdo z učitelů
nebo třídní učitel o Tvém šikanování
jiných žáků?
Zakroužkuj jenom jedno písmeno.

- A nikoho jsem nešikanoval(a)
B ne, nemluvili o tom se mnou
C ano, mluvili o tom se mnou

24. Mluvil s Tebou někdo dospělý
doma o Tvém šikanování
spolužáků?
Zakroužkuj jenom jedno písmeno.

- A nikoho jsem nešikanoval(a)
B ne, nemluvili o tom se mnou
C ano, mluvili o tom se mnou

DĚKUJEME TI ZA VYPLNĚNÍ TOHOTO DOTAZNÍKU!

10 Výsledné tabulky vyplývající z dotazníků

Tabulka P1: Jak máš rád přestávky ve škole?

Třída	ZŠ 7. třída		ZŠ 8. - 9. třída		Gymnázium		celkem pohlaví		Celkem
Pohlaví	ch	d	Ch	d	ch	D	ch	d	
A	0	0	0	0	1	0	1	0	1
B	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C	0	1	0	1	2	1	2	3	5
D	2	4	5	9	6	3	13	16	29
E	6	0	6	6	19	18	31	24	55

Tabulka P2: Kolik máš ve třídě dobrých kamarádů?

Třída	ZŠ 7. třída		ZŠ 8. - 9. Třída		Gymnázium		celkem pohlaví		Celkem
Pohlaví	Ch	d	Ch	D	ch	D	ch	d	
A	0	0	0	1	1	0	1	1	2
B	1	2	0	3	1	0	2	5	7
C	3	2	2	6	8	10	13	18	31
D	0	1	5	6	5	6	10	13	23
E	4	0	4	0	13	6	21	6	27

Pro tabulku P2: byly možné odpovědi:

- A žádného
- B mám ve třídě jednoho dobrého kamaráda
- C mám ve třídě dva nebo tři dobré kamarády
- D mám ve třídě čtyři nebo pět dobrých kamarád
- E mám ve třídě více než pět dobrých kamarádů

Tabulka P3: Cítíš, že jsi ve své třídě méně oblíbený(á) než ostatní žáci (žákyně)?

Třída	ZŠ 7. třída		ZŠ 8. - 9. Třída		Gymnázium		celkem pohlaví		Celkem
Pohlaví	Ch	d	Ch	D	ch	D	ch	d	
A	4	1	3	8	16	5	23	14	37
B	3	0	2	2	4	7	9	9	18
C	1	3	5	2	5	9	11	14	25
D	0	0	0	2	1	0	1	2	3
E	0	0	1	2	1	1	2	3	5
F	0	1	0	0	1	0	1	1	2

Pro tabulku P3: byly možné odpovědi:

- A ne, nikdy
- B ano, jednou za čas
- C občas
- D docela často
- E často
- F velmi často

Tabulka P2 a P3 nám může odpovědět na otázku, zda mají žáci a studenti kamarádské vztahy ve třídě a jak se ve skupině spolužáků cítí. Z tabulky č. P2 lze vyčíst, že žáci a studenti mají ve třídě několik dobrých kamarádů, z celkového počtu 90 respondentů jich uvedlo v počtu 27, že mají více jak 5 dobrých kamarádů ve třídě. Dalších 23 jich uvedlo, že mají ve třídě více jak 4 dobré kamarády. Ve třídách tedy panují přátelské vztahy, což je příkladem dobré komunikace a zájmu o druhé. Na tuto otázku jasně odpovídá i tabulka P3, která nám tedy ukazuje, jak studenti a žáci vnímají svou popularitu ve třídě, která je rovněž vysoce zastoupena a to v celkovém počtu 37 respondentů a 18 respondentů uvádí, že se cítí být pouze někdy méně oblíbenými. Tento jev se dá vysvětlit momentálním cítěním.

Tabulka P4: Byl(a) jsi ve škole šikanován(a) formou kyberšikany v období od začátku šk. roku některým z následujících způsobů - chlapci?

Forma	Četnost				
	A	B	C	D	E
Stalking, denigration a flaming	39	5	0	1	2
krádež identity	46	1	0	0	0
Outing	46	1	0	0	0
Texting	47	0	0	0	0
happy slapping	44	3	0	0	0
Harassment	46	1	0	0	0
Jinak	0	0	0	0	0

Tabulka P5: Byl(a) jsi ve škole šikanován(a) formou kyberšikany v období od začátku šk. roku některým z následujících způsobů – dívky

Forma	Četnost				
	A	B	C	D	E
Stalking, denigration a flaming	30	6	3	2	2
krádež identity	39	4	0	0	0
Outing	39	4	0	0	0
Texting	35	5	3	0	0
happy slapping	33	8	0	1	1
Harassment	38	3	0	0	2
Jinak					

Tabulka P6: Byl(a) jsi ve škole šikanován(a) formou kyberšikany v období od začátku šk. roku některým z následujících způsobů? – celkem

Forma	Četnost				
	A	B	C	D	E
Stalking, denigration a flaming	69	11	3	3	4
krádež identity	85	5	0	0	0
Outing	85	5	0	0	0
Texting	82	5	3	0	0
happy slapping	77	11	0	1	1
Harassment	84	4	0	0	2

Tabulka P7: Jak dlouho šikanování trvalo?

doba šikany	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
A	40	28	68
B	5	9	14
C	1	1	2
D	0	0	0
E	1	4	5
F	0	1	1

Legenda k tabulce P7:

- A nebyl(a) jsem od začátku šk. roku ve škole šikanován(a)
- B trvalo to přibližně jeden týden
- C trvalo to přibližně jeden měsíc
- D trvalo to celé pololetí
- E trvalo to asi jeden rok
- F trvá to už několik let

Tabulka P8: Jakým způsobem jsi byl(a) šikanován(a)?

způsob šikany	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
A	40	10	50
B	0	1	1
C	0	3	3
D	1	0	1
E	2	5	7
F	4	8	12

Legenda:

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
- B přes mobilní telefon formou volání
- C přes mobilní telefon formou SMS
- D e-mailem
- E na sociálních sítích na Internetu
- F nějakým jiným způsobem

Tabulka P8 odpovídá na to, jakými prostředky jsou žáci s jevem spojováni. 7 respondentů uvedlo, v zastoupení 5ti dívek, že kyberšikana na ně byla páchána přes internet a jejích sociálních sítích, další 12 jich uvedlo v zastoupení 8 dívek, že byli kyberšikanováni jiným způsobem. A celkem 4 žákyně či studentky uvedli, že přes mobilní telefon a to formou SMS a volání. Z tohoto vyplývá, že dnešní mladí lidé ke komunikaci více využívají internet a mobilní telefon jde do pozadí, neboť nemají dostatečný příjem formou možného přivýdělku a musí se snažit z kapesného ušetřit.

Tabulka P9: Ze kterého ročníku byl žák (žákyně) nebo žáci (žákyně), kteří tě šikanovali?

třída agresora	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
A	40	28	68
B	3	11	14
C	1	3	4
D	2	0	2
E	1	1	2

Legenda:

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
- B ze stejného ročníku jako jsem já
- C z vyššího ročníku
- D z nižšího ročníku
- E byl, byla (nebo byli) z různých ročníků

Tabulka P9 je však v rozporu s tabulkami P2 a P3, ve kterých se poukazuje na vztahy ve třídách a o vnímání sebe samých v počtu dobrých kamarádů. Tabulka P9 vypovídá o tom, že 14 žáků a studentů uvedlo v celkovém zastoupení 11 dívek, že šikana přišla od jejich spolužáků, což jsou vrstevníci. Lze tuto premisy vysvětlit jediným faktorem a to je soutěživostí mezi dívkami a chlapci navzájem a v jejich vypočítavém a až falešném přátelstvím, které mezi sebou mají.

Tabulka P10: Byl(a) jsi šikanován(a) chlapci, nebo děvčaty?

pohlaví agresora	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
A	40	28	68
B	4	7	11
C	2	1	3
D	0	0	0
E	0	2	2
F	1	5	6

Legenda:

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
- B jenom chlapci
- C převážně chlapci
- D jak chlapci, tak dívkami
- E převážně dívkami
- F jenom dívkami

Tabulka P10 ukazuje jasný fakt, že k šikaně mají blíže chlapci a to z pozice větší fyzické síly, naopak děvčata jsou mnohem zdatnější v kyberšikaně. Tyto výsledky ukazuje tabulka P10, kdy jsou dívky v počtu 11ti v postavení agresorů. Ale i z této tabulky je patrné, že dívky v zastoupení číslem 5 jsou pachatelky fyzické šikany, zde může hrát roli nevyzrálá osobnost a potřeba dominance.

Tabulka P11: Co jsi obvykle dělal(a), když jsi byl(a) šikanován(a)?

reakce na šikanu	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
A	39	28	67
B	1	1	2
C	0	3	3
D	4	8	12
E	0	6	6
F	0	2	2
G	0	2	2
H	3	1	4

Legenda:

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
- B křičel(a) jsem
- C utekl(a) jsem pryč
- D ignoroval(a) jsem je
- E řekl(a) jsem jim, aby přestali
- F požádal jsem kamarády o pomoc
- G požádal(a) jsem dospělého o pomoc (učitele, vychovatele atd.)
- H dělal něco jiného

Projevy šikany, kterými se oběť šikany vyznačovala je popsáno v tabulce P11. Z celkového počtu 12ti respondentů uvedlo 8 dívek a 5 chlapců, že na šikanu reagovalo ignorací. Tento jev je dán určitým nadhledem obětí, neboť oběti si velmi dobře uvědomují, že protiútok nemá smysl, naopak, klid a nezájem může vést k nezájmu agresora. 6 respondentů uvedlo, že se snažilo bránit agresí ústním upozorněním na to, aby nebylo v šikaně pokračováno. Další respondenti poprosili o pomoc dospělých nebo spolužáků. Tato tabulka odpovídá celkově na projevy šikany, kdy jedinci daný útok berou s nadhledem a dokáží o pomoc i požádat své okolí.

Tabulka P12: Řekl(a) jsi někomu, že jsi byl(a) šikanován(a)?

informace o šikaně	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
A	40	26	66
B	5	5	10
C	0	3	3
D	0	1	1
E	0	0	0
F	0	0	0
G	1	5	6
H	1	1	2
I	0	8	8
J	0	1	1
K	0	0	0
L	0	0	0
M	0	2	2

Legenda:

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
- B i když jsem byl šikanován(a), nikomu jsem to neřekl(a)
- C řekl(a) jsem to třídnímu učiteli
- D jinému učiteli nebo učitelům, kteří mě učí, ale není to třídní učitel
- E výchovnému poradci
- F řediteli školy nebo jeho zástupci
- G mým rodičům nebo opatrovníkům
- H bratrovi (bratrům) nebo sestře (sestrám)
- I mým kamarádům nebo kamarádkám
- J školnímu psychologovi
- K školnímu lékaři (zdravotní sestře)
- L mimoškolní organizaci, která pomáhá dětem ("linka bezpečí" apod.)
- M někomu jinému

Tabulka P13: Pokusil se některý z Tvých učitelů zamezit šikanování vůči Tvé osobě ?

snaha zamezit šikaně	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
A	40	27	67
B	6	8	14
C	1	3	4
D	0	2	2
E	0	2	2
F	0	0	0
G	0	1	1

Legenda:

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
- B ne, protože nevěděli, že jsem šikanován
- C ne, nepokusili se o to
- D ano, pokusili se, ale šikanování se zhoršilo
- E ano, pokusili se, ale nic se nezměnilo
- F ano, pokusili se a šikanování se zmírnilo
- G ano, pokusili se a šikanování se zastavilo

Tabulka P12 a P13, nám může ukázat, jak málo mají oběti důvěru ke školnímu personálu, pod který zahrneme výchovné poradce, zástupce ředitele, ředitele školy a také školní psychology a lékaře či mimoškolní organizace jako jsou např. linky bezpečí. Tato tabulka je pro nás velmi alarmující, protože děti v rolích obětí nemají stále k nám dospělým velkou důvěru a ke školskému zařízení vůbec ne. Důvodem může být nedostatek pochopení ve školských zařízeních či pocitu marnosti.

Tabulka P14: Kontaktoval někdo od vás doma Tvé učitele, aby se společně pokusili zastavit šikanování vůči Tvé osobě od Tvých spolužáků ve škole?

snaha o zamezení šikaně	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
A	41	27	68
B	2	10	12
C	3	3	6
D	1	1	2
E	0	1	1
F	0	0	0
G	0	1	1

Legenda:

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
- B ne, protože jsem jim neřekl, že jsem šikanován(a)
- C ne, nekontaktovali učitele
- D ano, kontaktovali je, ale šikanování se zhoršilo
- E ano, kontaktovali je, ale šikanování se nezměnilo
- F ano, kontaktovali je a šikanování se zmírnilo
- G ano, kontaktovali je a šikanování přestalo

Tabulka P15: Pokusil se někdo z Tvých spolužáků zabránit šikanování Tvé osoby?

pomoc spolužáků	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
A	41	29	70
B	2	6	8
C	2	0	2
D	0	0	0
E	0	1	1
F	0	2	2
G	2	5	7

Legenda:

- A nebyl(a) jsem šikanován(a)
- B ne, spolužáci si nevšimli, že jsem šikanován(a)
- C ne, nepokusili se zabránit mému šikanování
- D ano, pokusili se, ale šikanování se zhoršilo
- E ano, pokusili se, ale šikanování se nezměnilo
- F ano, pokusili se a šikanování se zmírnilo
- G ano, pokusili se a šikanování se zastavilo

Tabulka P16: Byl(a) jsi šikanován(a) mimo školu v době od začátku šk. roku do současnosti?

Šikana mimo školu	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
A	42	39	81
B	0	3	3
C	3	1	4
D	2	0	2
E	0	2	2

Legenda:

- A ne, nebyl(a) jsem šikanován(a) nikde mimo školu
- B ano, na cestě do školy a ze školy
- C ano, na ulici, ve městě nebo místě, kde bydlím
- D ano, při zájmové nebo sportovní činnosti (např. kroužcích...)
- E ano, někde jinde

Šikana se nevyskytuje pouze ve školách, ale i mimo prostor škol, můžeme se s ní potkat na ulici, cestou ze školy, ve městě a i dokonce na zájmových kroužcích. Opět dívky mají se šikanou větší zkušenost než-li chlapci. Prostředí může být specifické tím, že na veřejnosti nemusí projevy strkaní, bouchání či jiného ústrku pro nezúčastněnou osobu vypadat, jako projevy šikany, ale kamarádského pošťuchování.

Tabulka P17: Jestliže jsi se setkal s kyberšikanou ve škole, co jsi obvykle udělal?

	celkem pohlaví		Celkem
	Ch	d	
A	39	32	71
B	1	1	2
C	1	1	2
D	1	1	2
E	0	0	0
F	0	1	1
G	3	5	8
H	2	5	7
I	0	3	3

Legenda:

- A od začátku šk. roku jsem se nikdy s kyberšikanou ve škole nesetkal(a)
- B často jsem byl(a) tím, kdo kyberšikanu začal(a)
- C byl(a) jsem sám kyberšikanován(a)
- D připojil(a) jsem se ke kyberšikanování, podílel(a) jsem se na něm
- E byl(a) jsem přinucen(a) ostatními se účastnit, k šikanujícím se přidat
- F neúčastnil(a) jsem se kyberšikany, ale dobře jsem se pozorováním bavil
- G snažil(a) jsem se do šikanování nezapojit
- H řekl(a) jsem těm, kteří šikanovali, aby toho nechali
- I požádal jsem dospělého (učitele, vychovatele atd.), aby kyberšikaně zabránili

Tabulka P17 znázorňuje reakci žáků a studentů na projevy kyberšikany. 71 respondentů uvedlo, že se s tímto jevem ve škole nesetkali. 8 respondentů uvedlo, že se do kyberšikany nesnažilo zapojit a 7 jich uvedlo, že se snažili útočníky od kyberšikany odradit. 2 účastníci z toho jedna dívka a jeden chlapec uvedli, že kyberšikanu sami začali a to samé složení uvedlo, že byli kyberšikanováni.

Tabulka P18: Jak často jsi se účastnil(a) při kyberšikaně jiného žáka (žákyně) nebo jiných žáků (žákyně) ve škole od začátku šk. roku?

Třída	celkem pohlaví		Celkem
Pohlaví	Ch	d	
A	42	36	78
B	5	6	11
C	0	0	0
D	0	0	0
E	0	1	1

Legenda:

- A neúčastnil(a) jsem se při kyberšikaně jiného žáka (jiné žákyně)
- B jenom jednou nebo dvakrát
- C dvakrát nebo třikrát za měsíc
- D přibližně jednou týdně
- E několikrát týdně

Tabulka P19: Když jsi šikanoval(a) jiného žáka (jinou žákyni) nebo jiné žáky (žákyně), dělal jsi to obvykle sám nebo společně s jinými žáky (žákyněmi)?

Třída	celkem pohlaví		Celkem
Pohlaví	Ch	d	
A	44	38	82
B	2	0	2
C	1	2	3
D	0	3	3
E	0	0	0

Legenda:

- A nešikanoval(a) jsem jiného žáka(y) ve škole
- B obvykle sám
- C obvykle společně s jedním až dvěma spolužáky (spolužačkami)
- D společně se třemi až osmi dalšími žáky (žákyněmi)
- E obvykle společně s více než osmi dalšími žáky (žákyněmi)

Tabulka P20: Kyberšikanoval(a) jsi jiného žáka (jiné žáky) nebo jinou žákyni (jiné žákyně) ve škole od začátku šk. roku některým z následujících způsobů?

agresor - šikana podle formy – chlapci

forma	Četnost				
	A	B	C	D	E
Stalking, denigration a flaming	44	3	0	0	0
krádež identity	46	1	0	0	0
Outing	47	0	0	0	0
Texting	46	1	0	0	0
happy slapping	45	2	0	0	0
harassment	45	2	0	0	0
Jinak	0	0	0	0	0

Tabulka P21: Kyberšikanoval(a) jsi jiného žáka (jiné žáky) nebo jinou žákyni (jiné žákyně) ve škole od začátku šk. roku některým z následujících způsobů?

agresor - šikana podle formy - dívky

forma	Četnost				
	A	B	C	D	E
Stalking, denigration a flaming	36	5	1	1	0
krádež identity	41	2	0	0	0
Outing	40	3	0	0	0
Texting	41	2	0	0	0
happy slapping	39	3	1	0	0
harassment	39	2	0	0	2
Jinak	0	0	0	0	0

Tabulka P 22: Kyberšikanoval(a) jsi jiného žáka (jiné žáky) nebo jinou žákyni (jiné žákyně) ve škole od začátku šk. roku některým z následujících způsobů?

agresor - šikana podle formy celkem

forma	Četnost				
	A	B	C	D	E
Stalking, denigration a flaming	80	8	1	1	0
krádež identity	87	3	0	0	0
Outing	87	3	0	0	0
Texting	87	3	0	0	0
happy slapping	84	5	1	0	0
harassment	84	4	0	0	2

Legenda:

- A od začátku šk. roku se mi to nestalo
- B pouze jednou nebo dvakrát
- C dvakrát nebo třikrát za měsíc
- D přibližně jednou za týden
- E několikrát za týden

Tabulka P23: Mluvil s tebou někdo z učitelů o tvém šikanování jiných žáků?

	celkem pohlaví		Celkem
	ch	d	
A	45	38	83
B	2	4	6
C	0	1	1

Legenda:

- A nikoho jsem nešikanoval(a)
- B ne, nemluvili o tom se mnou
- C ano, mluvili o tom se mnou

Tabulka P24: Mluvil s tebou někdo z dospělých doma o tvém šikanování jiných žáků?

	celkem pohlaví		Celkem
	Ch	d	
A	44	39	83
B	2	4	6
C	1	0	1

Legenda:

- A nikoho jsem nešikanoval(a)
- B ne, nemluvili o tom se mnou
- C ano, mluvili o tom se mnou